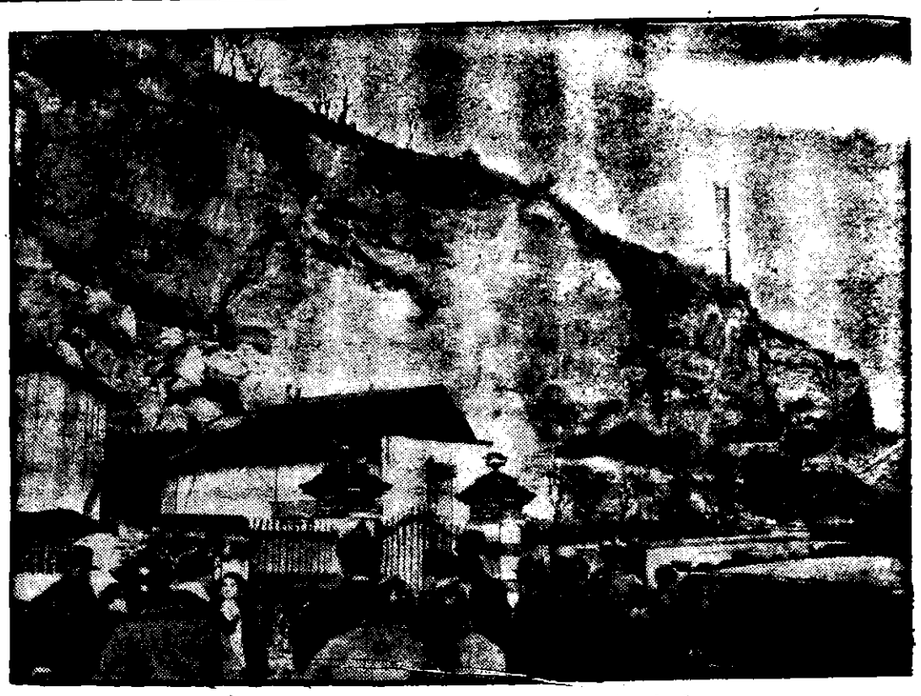

JÄRWA TEATAJA

Põllumeeste ja asunikkude häälekandja.

Ilmub kolm korda nädalas: igal teiſipäewal, neljapäewal ja laupäewal.

Toimetus ja talitus: Paides, Turuplats nr. 13.
Kõnetraat 101 — Kõnetunnid kella 10—1 l.
Tarwitamata jäänud käſikirjad häwitatakſe ära, kui neile tagaſiſaatmiſeks markiſid ei ole juure liſatud.

Üksiku numbri hind 5 ſenti.

Tellimiſe hind alandatud.

Waſtutaw toimetaja Willem Weſjart.
Wäljaandja „Järwa Kirjaſtus ühiſus".
Tellimiſe hind poſtiga:
1 aaſta Kr. 6.— 3 kuud Kr. 1.70
½ aaſtat Kr. 3.20 1 kuu Kr. 0.60

Kuulutuſte hind: üks millimeeter ühel weerul: tekſtis 8 ſnt., kuulutuſte küljel 5 ſnt.

Nr. 11. Paides, neljapäewal 26. jaanuaril 1933. a. 8. aaſtakäik.

Sõda bambuſpilliroo tihnikus.

Jaapani wäeoſa on wõitluſtes Shanhaikwani juures aſunud ſeiſukohale bambus-pilliroo tihnikusſe, mis pakub head kaitſet. Selleks otstarbeks on hiinlaſed kaſutanud bambuſt metſa juba muiſtſeſt ajaſt ſaadik, nagu ajalooraamatud jutuſtawad.

Suurem tulekahju Tartus.

Häwinesid Kaplani lauawabriku kõrwalhooned.

Tartus, 24. jaan. Eile õhtul umbes kella ¾11 ajal pääſes Tartus, Lao uul. aſuwas Kaplani lauawabriku kõrwalhoonetes tuli lahti. Eſimeſena märkas tuld, mis juba oli ſuureks paiſunud, lauawabriku öötwaht, kes kohe ruttas telefoni juure, et õnnetuſeſt lendſalgale teatada. Kui wiimane kohale jõudis, oli tuli wõrdlemiſi ſuureks paiſunud, haarates peaaegu täielikult eneſe alla hooned, kus aſuſid tall, wankrikuur, puuruum, mattide laoruum. Kuna ehituſed, neid oli kogusummas kolm, mis otstega ükſteiſe külge liituſid, olid wõrdlemiſi kerged, ſiis lewines tuli hiiglakiiruſega, nii et eſialgu kuſtutuſe peale polnud mõeldagi, waid tuli rakendada kogu jõud tule lewinemiſe takiſtamiſeks.

Et lendſalga wõime ſiin ükſinda wäikeſeks oſutus, ſiis alarmeeriti kogu wabatahtlik tuletõrje. Ühiſel jõul ſuudeti lõpuks paaritunniliſe töötamiſe järele tuleſt jagu ſaada.

Kõik kolm kõrwalhoonet häwineſid tules täielikult. Ühes nendega ka ſuur oſa kraami. Muuſeas põles ära umbes paarkümmend ſülda küttepuid, 50—60.000 ſeinakrohwimiſe matti, mis aruſaadawalt oſutuſid heaks ſöödaks tulele. Ka ligi paarkümmend ſõiduriiſta häwines, nende hulgas wäärtuslik ſõiduwanker, ſiis weel ſaane, regeſid, wankreid. Wäikſem oſa ſõidukeid ſaadi tuleſt päästa. Samuti ſaadi põlewaſt hooneſt wälja tuua kaks hobuſt. Lauawabriku laoruumis häwines mitmeſuguſt toorematerjali ja tööriistu.

Ära põlenud hoone on kinnitatud EKA-s 4000 kr. eeſt, kuna wallaswara kinnitamata oli. Kui palju peale wõib üldkahju ulatada, pole weel ſelgunud, kuid arwatawasti tõuſeb ſee umbes 7—8000 kr. peale.

Milleſt tuli alguſe ſai, ei ole weel ſelgunud. Tulekahjul teati kõnelda, et wabriku juures aſuwad tööliſed olewat tihti hooletult käinud tulega ümber, kui nad puukuuriſt puid toonud. Tihti tarwitatud walgustamiſeks tikke, milledeſt mõni wõis kuſtutamatult ſattuda heinte ſiſſe. Nagu öötwaht ja teiſed tõendawad, olewat tuli alganud mattide laoruumiſt, kohaſt, kus kogu päewa jooksul keegi ei käinud.

Käesolew tulekahju on lühikeſe aja jooksul Kaplani wabrikus juba teine. Alles läinud aaſta lõpupoole ſüttis põlema wabriku katlaruum, kus aga tuli kuigi ſuureks ei ſaanud lewineda.

Metsaseaduse eelnõu

esitati wabariigi walitsusele.

Uuenduſena ette nähtud kaks metſahoiu komiteed.

Neil päewil põllutööminiſter eſitas walitſuſele äsja walminud metſaſeaduſtiku eelnõu. Käesolew eelnõu ſiſaldab 264 paragrahwi, mis jagatud nelja oſſa 19 peatükiga.

Eſimene oſa moodustab ſeaduseelnõuſt metſahoiu- ja kaitſemäärusi,

teine oſa riigimetſade walitſemiſt, kaſutamiſt, korraldamiſt jne., kolmas oſa metſaſeaduſeſt kõneleb era- ja omawalitſuſe omanduſes olewate metſade kaſutamiſe korraſt, kusjuures need metſad üldiſes korras alluwad metſahoiu kaitſe määrustele. Neljandas oſas märgitakſe metſa alal ſeaduste ja määruste rikkumiſel ſüütegude jälitamiſe korda.

Uue metſaſeaduſtiku maksmapanemiſega kawatſetakſe kutſuda ellu **kaks metſahoiu komiteed**, üks Põhja-Eeſtis, aſukohaga Tallinnas, ja teine Lõuna-Eeſtis, aſukohaga Tartus. Arwestades meie riigi ja erametſade wäheſuſega, on uues metſaſeaduſtikus metſahoiu komiteede arwu määramiſel peetud ſilmas end. kubermangu piire. Metſaſeaduſtiku eelnõu wäljatöötamiſel on põllutööminiſteerium lõpukujul wõtnud kokku meie olude 12 aaſta kogemuſed metſade korraldamiſe ja walitſemiſe alal. Samuti on wõetud arwesſe andmeid ka wäliſmaade metſaſeaduſteſt. Seaduſe eelnõu wäljatöötamiſel on põllutööminiſteerium eſijoones ſilmas pidanud metſanduſe tähtſuſt meie rahwamajanduſes ja majanduselus ja ſelle majandusharu eriliſt iſeloomu, wõrreldes teiſte maakaſutuſe wiiſidega. Selleſt ſeiſukohaſt wälja minnes on ka käſitatud metſade kaitſet, kaswatamiſt ja kaſutamiſt.

Riigikogu rahanduskomisjon asus tööle.

Riigi 1931./32. a. aruanne läbiwaatamiſel.

Pärast jõuluiſt waheaega aſus rahanduskomiſjon teiſipäewal tööle. Walitſuſe poolt on eſitatud mõned eelnõud, milledele aruandjad määrati, ning

aſuti riigi 1931./32. a. eelarwe täitmiſe ning kaſſa aruande läbiwaatamiſele.

Aruanne wõeti eſimeſel lugemiſel wastu ning otſustati teiſel lugemiſel aruannet üksikute miniſteeriumide wiiſi arutada. Sarnaſteks arutamiſeks kutſutakſe ſiis ka iga miniſteeriumi poolt eſitajad komiſjoni koosolekule.

Teiſel lugemiſel wõeti wastu riigikogu aruanne, mis näitab ülejääki 15.238 kr. Selleſt ſummaſt teeb riigikogu liikmete wabatahtlik loobumine oma taſudeſt 13.000 kr. wälja, missugune ſamm alguſe ſai põllumeeſte rühmalt.

Peeti tarwilikuks 1931./32. a. aruanne komiſjonis enne läbi wõtta, kui tulewa aaſta eelarwe arutuſele tuleb. Selleks otſustati pidada tarwiduſe korral kuni kolm koosolekut päewas.

„Luigu" ja „Pereſaare" jaamad

awatakſe 1. weebruariſt ſ. a. tariifijaamadena reiſijate weoks, piletite müügiga rongis, kui ka telliskiwide ning metſamaterjalide wastuwõtmiſeks ja liiwa weoks 5-, 10- ja 15-t. ſaadetiſtena ja mitte tariifijaamadena pagaſi ja wäikeſaadetiſte wastuwõtmiſeks ja wäljaandmiſeks rongi peatuſe ajal.

Tuli „Lignumi" jahuweskis.

Plahwatas petrooleumi ahi. Tuli kuſtutati kiirelt.

Teiſipäewal k. 12.50 ajal päewal teatati Tallinna pritſimajja, et Telliskiwi ja Kopli uulitſate nurgal aſuwas „Lignumi" jahuweskis on tuli lahti puhkenud. Ajawiitmatalt ruttas tuletõrje lendſalk mootorpritſiga kohale.

Selgus, et tuli leegitſes niſuweskis, hoone teiſel korral. Seal oli plahwatanud petrooleumiahi, mida tööliſed kaſutaſid käteſoojendamiſeks. Kuna ruumis oli rohkelt jahutolmu, ſiis oli ka tulel ſöödamaterjali ja hädaoht oli ſuur. Tööliſed jooksid ruumiſt wälja ja lõid ukſe kinni.

Kuna tuletõrje jõudis kiirelt kohale, ſaadi tuli kuſtutada alguſes, enne kui ſai lewida. Rikutud on ainult mõni kott jahu ja mõned tühjad kotid. Ruum ei kannatanud. Kella kahe ajaks oli kuſtutustöö lõppenud.

Piirsalus põles talu.

Pühapäewal, 22. jaanuaril ſ. a. kell 11 ajal päewal, ſüttiſid teadmata kombel Piirſalu wallas Kõwma külas elutſewa Kuſtas Preibachi talu hooned põlema. Tuli, mis ſai alguſe wanaſt rehemajaſt, kandus kiiresti üle teiſtele hoonetele ning lühikeſe ajaga olid talu laut, rehealune ja kuur ülemi leekides. Tule kiire lewiku tõttu ei ſuudetud tuleſt päästa kõiki talu loomi ja tules hukkuſid 1 hobune, 6 lammaſt ja 12 kana. Peale ſelle jäi tules hukka wilja põhku, talu põllutööriiſtad ning ſamas elawa Jaan Pärimaa tööriiſtad. Kahju eſialgſelt 783 kr. Tuli arwatakſe olewat ſaanud alguſe rehe ahjuſt, mida eelmine päew olewat köetud.

„Walge-lõwi" aumärgid eesti kindralitele.

Tſhehhoſlowakkia preſidendi T. Maſaryki poolt on annetatud „Walge-lõwi" aumärgid reale eeſti kaitſewäelaſtele. 2. klaſſi ordeniſti ſaawad kaitſeminiſter kindral Aleksander Tõniſſon, kindralſtaabi ülem kindral Juhan Tõrwand, kindralid Paul Lill ja Nikolai Reek. 3. klaſſi ordumärk on annetatud kolonel Richard Tombergile.

Saduküla mõis wäiketaludeks?

Nagu põllutööminiſteeriumiſt kuuleme, olewat Tartu linnawalitſus ſoowi awaldanud Saduküla linnamõiſa Ulila turbaraba wastu riigile wahetada. Kui wahetuſeſt aſja ei ſaa, tahtwat linn ſelle 400 ha mõiſa koguni riigile kinkida.

Kuuldawasti kawatſewat põllutööminiſteerium ſelle mõiſa wäiketaludeks tükeldada. Mõiſal on umbes 260 ha põldu.

Ulila raba on Tartu linnale rendile antud 99 a. peale, nii et mõtet oleks mõiſa kinkimiſel riigile. Küſimus on praegu miniſteeriumis kaalumiſel.

„Albaania kuningas"

Otto Witte.

1913. aaſtal ühel Albaania ſuguharul tuli tahtmine endale kuningat ſaada. Walik langes Türgi printſile Halin Eddinile, keda walijad iſe kunagi ei olnud näinud. Otto Witte, kes tol ajal oli Balkanil ümber kolamas, ſai ſelleſt kuulda. Ta laenas endale niipalju raha, et ſai muretſeda endale imponeeriwa mundri, terwe rinnatäie aurahaſid ja raudteepileti kuni Albaania piirini. Sealt teatas ta telegrammiga ette, et prints Halin Eddin on ſõitmas kuningana Albaaniasſe. „Kuningas" wõeti wastu ſuurte auawaldustega ja ta mängis oma oſa hiilgawalt wiis päewa. Siis aga ſaabus ootamatult tõeline Türgi prints, kes oli kuningaks walitud. Teda peeti aga petjaks, ta tabati ja pandi „kuningas" Otto käſul wangi. Kuid ööſi oli „kuningas" Otto ſiiski paremaks arwanud plehku panna. Hiljem Otto Witte teenis endale leiba leierkaſtimeheна ja balaganiweiderdajana Sakſa külaturgudel. Nüüd ilmus Otto Witte oma nõudeprotſesſis Berliini kohtu ette nähtawasti ſamas mundris, mida kandis Albaania „kuningana". Kohtunik ajas ta aga wälja ja andis talle käſu ilmuda järgmiſele kohtuiſtungile korralikus riides.

Wacakult walmis olla isamaa päästmiseks.

Prantſuſe kooliõpilaſte rühm ſõjawäeliſtel õppeharjutustel ohwitſeride juhatuſe all. Sakſa lehed aga häälitſewad ſelle puhul „Prantſuſe noorſoo militariſeerumiſe" üle.

„W. Maa" rikub Eesti peekoni nime.

Kas ſeda tehakſe rumaluſeſt wõi pahatahtlikkuſeſt?

Tööerakonnal näikſe midagi ſüdame peal kipitawat. Näib, et ta tahaks hakata walitſuſele kallale tungima, kuid tal pole midagi ette heita. Sellepäraſt on ſiis ka „W. Maa" hakanud ſüüdistuſi lihtſalt wälja mõtlema. Oma wiimaſes numbris räägib ta „ekſpordi kilplaſt", ſeletades, et põllutööminiſteerium olewat peekonikontingendi ebaõigelt ära jaotanud, andes „Eſtonia ekſporttapamajadele" rohkem kui õigus ja „Wõhmale" wähem kui õigus. Selle järeldus olewat, et üks wabrik ſaatwat nüüd Inglismaale priima-peekonit, teine aga halwemat kaupa, millega Ingliſe turg ära rikutawat, nii et meid ähwardawat kontingendiſt ilmajäämine.

Meie pööraſime ſelle teate puhul põllutööminiſteeriumi poole ſeletuſe pärimiſega, kuſt meile järgmiſt wastati:

„W. Maa" ſeletus, nagu oleks põllutööminiſteerium ära jaganud peekoni kontingendi, on täitſa ekslik. Põllutööminiſteerium pole ſeda teinud, ega pole tal ſelleks wajaduſt olnud, ſeſt kõik kolm tapamaja jagaſid kontingendi iſe omawahel ühelmeelel ära. Praegu teostatakſe peekoni wäljawedu juſt tapamajade oma ſoowi kohaſelt. Etteheited põllutööminiſteeriumile on ſiin igaſuguſe aluſeta.

Mis puutub wäljaweetawasſe peekonisſe, ſiis kontrollitakſe iga ſaadetis enne wälja wiimiſt. See kindlustab, et meilt halba kaupa wälja ei wiida.

Inglismaalt ei ole niiſuguſt kirmuära tawat kirja tulnud, nagu ſeda „Waba Maa" kujutada püüab. Üks Ingliſe peekoniär on juhtinud waid tähelepanu ſellele, et meie peakſime oma ſigade tõugu weel parandama, ſiis ſaakſime oma peekoniſt weelgi paremat hinda. Sellel heaſoowlikul nõuandel ei ole midagi ühiſt peekoni kontingendi jaotamiſega ega ſaa ſelleſt keegi järelduſt teha, nagu wõiks meie Inglismaal peekoni turu kaotada. Niiſuguſed jutud on igaſuguſe aluſeta.

Jääb küſida, miks teeb „W. Maa" Eeſti peekonit maha?

Keegi ei hakka oma kaupa laitma, ka ſiis, kui ta halb on, kuid meil leidub ajaleht, kes tuleb ja teeb Eeſti wäljaweokauba maha! Kas „W. Maa" ſeda teeb rumaluſeſt wõi pahatahtluſeſt, ſeda meie ei tea, kuid ſelge on ſee, et niiſuguſe warjuheitmiſega tekitatakſe Eeſti põllumajanduſele äraarwamata palju kahju.

Kuidas kauplesid suurriigid möödunud aastal.

Ameerika wäliskaubandus aktiiwne.

Möödunud aaſta kokkuwõte Ameerika Ühendriikide wäliskaubanduſe kohta näitab, et ſee maa on ſaawutanud tubli wäljaweo ülekaalu. Siſſewedu Ühendriikidesſe oli 1932. aaſtal 1323 miljonit dollarit ja wäljawedu 1620 miljonit dollarit. Seega aktiiwſus 297 miljonit dollarit. Näib, et Ameerika ſamal ajal, kui nõuab oma ſõjawõlgu ſiſſe, oskab ühtlaſi piirata ka kaupade ſiſſewedu ning ſaawutada aktiiwſe kaubabilanſi. Sel teel ei jää tõesti muud wõimaluſt Euroopa riikidel oma wõla maksmiſeks Ameerikale, kui taſuda kaupadega, nagu ſeda Londoni Barclay panga preſident Goodenough hiljuti ſoowitanud.

Sakſamaa wäljaweo ülekaal püſib.

Sakſa ſiſſewedu oli 1932. aaſtal 4,7 miljardi riigimarga wäärtuſes ja wäljawedu 5,7 miljardit marka. Seega wäljaweo ülekaal 1 miljard marka (eelnewal 1931. aaſtal aktiiwſus 2,9 miljardit marka). Sakſa ſiſſewedu langes möödunud aaſtal 1928. aaſta kõrgeſeiſuga wõrreldes ligi 70 protſenti ja wäljawedu 1929. aaſta rekordſeiſuga wõrreldes 58 protſenti. Seega ſiſſeweo tagaſiminek tubliſti ſuurem kui wäljaweo kahanemine.

Prantſusmaal ja Itaalias ſiſſeweo ülekaal.

Prantſuſe ſiſſewedu oli 1932. aaſtal 29,8 miljardit franki ja wäljawedu 19,7 miljardit franki. Seega ſiſſeweo ülekaal 10,1 miljardit franki. Eelnewa 1931. aaſtaga wõrreldes on ſiſſewedu wähenenud 30 protſenti ja wäljawedu 35 protſendi wõrra. Inglismaale wäljawedu üksi wähenes 5 miljardilt frangilt 2 miljardile.

Itaalia ſiſſewedu wäärtuſe järele oli mullu 8,2 miljardit liiri ja wäljawedu 6,8 miljardit liiri. Seega paſſiiwſus (ſiſſeweo ülekaal) 1,4 miljardit liiri.

Ka Inglismaa wäliskaubandus paſſiiwne.

Ingliſe ſiſſewedu oli 703 miljonit naelſterlingit ja wäljawedu 365 miljonit naela. Seega ſiſſeweo ülekaal 338 miljonit naelſterlingit.

Nagu ſelleſt kokkuwõtteſt ſelgub, on tähtſamaiſt ſuurriikideſt ainult Ameerika Ühendriigid ja Sakſamaa ſaawutanud wäliskaubanduſes wäljaweo ülekaalu, teiſed — Inglismaa, Itaalia ja Prantſusmaa on wedanud rohkem ſiſſe kui wälja.

Tartus arreteeriti töötute kongressi juhataja.

Käredad reſolutſioonid ei pääſenud hääletamiſele.

Pühapäewal Tartus alganud töötute ülemaaline kongreſs jatkus ka esmaſpäewal. Kongreſſi lõpul tuliſid wastuwõtmiſele ka mitmed reſolutſioonid, milliſed oli wälja töötanud redaktſiooni komiſjon ning mis koosoleku juhataja Adolf Wilmſi (pärit Narwaſt) poolt eſitati koosolijatele wastuwõtmiſeks. Kuna kaks reſolutſiooni ilmſelt kandſid äſſitawat ning wabariigi walitſuſele haawawat ſiſu, ſiis kõrwaldati kohalwiibiwa politſeiniku poolt need reſolutſioonid hääletamiſelt. Teiſed reſolutſioonid wõeti koosolijate poolt wastu. Muu hulgas otſustati ka üle-eestimaaline töötute komitee Tallinnaſt, kus walitſeb ſõjaſeadus, üle tuua Tartu, kuna ſiin olewat wabamad wõimaluſed „teotſemiſeks". Komitee juhatusſe waliti Leppik, Hint, Alwiine Ruuma, Lind ja Sher, kõik Tartuſt.

Paistis, et kongreſſil kaugeltki ſarnane üksmeel ei walitſe, nagu ſeda eſialgu arwati. Samal ajal, kui ühelt poolt ülistati N.-Wene korda, leidus ka wastuhääli. Nii näitas Türi eſitaja, et N.-Wene olukord kaugeltki ſarnane pole, kui ſeda meil tõendatakſe. Kitſikus, ſõnawabaduſe puudumine, wäljaſaatmiſed jne. — need kõik räägiwad meie naaberriigi nõrkadeſt külgedeſt.

Kongreſſi lõpetamiſe järele arreteeriti politſei poolt kongreſſi juhataja Wilms ning wiidi ülekuulamiſele. Kuuldawasti olewat arreteerimine ühenduſes eſitatud reſolutſioonidega.

Uued „isamaalased".

Siſeminiſtri otſuſega ſuletud „Tallinna Iſamaalikku ühingu" tegelaſed ei taha loobuda oma organiſatſiooniſt ja on ſaatnud uue ühingu põhikirja regiſtreerimiſeks. Ühingu aluſed on jäänud endiſteks, ainult nimeks on wõetud nüüd „Eeſti iſamaalaſte ühing". Regiſtreerimiſeks ſaadetud põhikirjale on alla kirjutanud adwokaat Reinbach, rohukaupmees Wichman ja tünderſepp Weckram.

Kuuldawasti jäätwat ſenine peategelane Kill uueſt ühinguſt eemale.

Poolt ja wastu korraga.

Keskerakonna kahemõtteline esinemine.

Rahwas wõttis ſuure rahuldusega wastu ajalehtede teate, et wabariigi walitſus on otſustanud kärpida koolitöötajate palkaſid ja wähendada ka muid haridus-ſotſiaalministeeriumi kuluſid. Kõike ſeda on juba ammu nõutud, kuid ſeni pole ſeda ſaadud teostada ſel lihtſal põhjuſel, et riigikogu enamus on alati wastu olnud ja pole lubanud ſuuremaſt kokkuhoiuſt hariduskuludes kõneldagi. Seda on tembeldatud waenulikkuſeks hariduſe wastu ja jumal teab weel milleks. Kui walitſuſel nüüd ſiiski korda on läinud ſeda wastuſeiſu murda ja mõneſuguſt kokkuhoidu ka hariduskuludes teostada, ſiis wõib walitſuſele ſel puhul tõſiſelt õnne ſoowida.

Kodanikud oleks muidugi heameelega näinud, et puhtmehaaniliſe kärpimiſe aſemel meie hariduskorraldus oleks wõetud ka ſiſuliſele rewideerimiſele. Nagu lehtedes ſeiſis, on majandusminiſter A. Jürman ſeda walitſuſes nõudnud. Tema ettepanek oli, wõtta meie keſkkoolide wõrk ümberkorraldamiſele ja jõuda nii kaugele, et wähemalt ühe kolmandiku keſkkoolide kuludeſt ſaaks kokku hoida. Samaſuguſeid põhjalikke reforme on ta ka algkoolide alal ſoowitanud.

Need on kõigiti eluliſed mõtted. Ei ole mingit kahtluſt, et meie kulutame oma koolide peale meeletult palju, rohkem kui ſeda oma kehwuſes teha tohikſime. Meil on igas tillemaski alewikus gümnaaſium, ja need ſaadawad iga aasta tuhandeid noori ellu, kes ei leia kuſagilt tööd ega teeniſtuſt. Oleme nagu mingi nõiaringi ſattunud: ühelt poolt wabritſeeritakſe lõpmata hulgal haritlaſi ja koormatakſe ſelleks rahwaſt ränga makſukoormaga, teiſelt poolt nõutakſe rahwalt makſe nende töötute haritlaſte ülalpidamiſeks ja neile hädaabitööde korraldamiſeks...

Niiſugune talitamine on päris meeletu, ja ſee kujuneb meie rahwale kindlaſti kord ſaatuslikuks, kui meie laſeme aſjadel ſeniſt wiiſi edaſi minna.

Sellest ei näi aga hoolitawat, ſeſt neiſtſamadeſt ajalehtedeſt leidſime, et keſkerakond ja ſotſialiſtid on majandusminiſtri kawadele wastu ja ei luba ſiſuliſi ümberkorralduſi meie koolide alal üldſe ette wõtta.

Mis parata. Peame nähtawaſti weel kannatama, nii kaua kuni ka keſkerakonna walijad hakkawad taipama, et ſeniſt teed juba rahapuuduſel enam edaſi minna ei ſaa, waid et ſiin peab pööre tulema. Ja kui ſelle aruſaamiſe mõjul keſkerakonna walijad uude riigikokku ſaadawad teiſtſugu waadetega inimeſi, mida tohiks loota, küll ſiis ka muudatus tuleb.

Nii arwas kodanik, kui talle esmaspäewa hommikul pihku piſteti tööerakonna hommikuleht, millest ta oma imestuſeks wõis lugeda, et meie haridusala olewat läbi mäda, ſeſt meie kulutawat ſelle peale meeletuid ſummaſid, andes igale karjatſurale keſkkooli hariduſe.. Leht nõuab ſellele lõpu tegemiſt.

Mis ſee ſiis nüüd on? Riigikogus ja walitſuſes ſõdiwad keſkerakondlaſed hariduskulude rewideerimiſe wastu ja nõuawad, et midagi ei tohi kooli alal muutuda, waid et kõik peab jääma wanawiiſi, oma lehtedes aga nimetawad nad meie hariduskorralduſt mädaks, nii mädaks, et ſeda kohe ruttu pidawat parandama. Kumba juttu nüüd uskuda?

Tõenäoline on, et keſkerakond kaſutab ſiin waid oma wana wõtet. Ta on ühekorraga nii poolt kui wastu, nagu ta ſeda tihti armaſtab teha, kui tal on waja oma jälgi ſegada.

Seeſuguſte wõtetega ei jõuta kaugele. Kui keſkerakond on koolikorralduſe reformeerimiſe poolt, ſiis wõtku ja wiigu ta tarwilikud uuenduſed läbi. Haridusminiſter on praegu ju keſkerakonna ridadeſt ja tal on kerge ſeda teha. Ei tee ta ſeda, ſiis tuleb ſelleſt järeldada, et keſkerakond iſe pooldab praeguſe „mäda" koolikorra edaſikeſtmiſt.

Rahwas jääb huwiga ootama, mida keſkerakond nüüd teeb.

Waatleja.

Kaljurahn langes majadele ſelga.

Tours'i linna lähedal Prantſusmaal ſuur kaljurahn kukkus mäeküljelt alla ja puruſtas kolm maja. Kolm elanikku ſai ſurma ja kümme raskeſti haawata. — Üleswõte on tehtud kohe pärast katastroofi. Külaelanikud töötawad õnnetutele appi. Puruſtatud majade kohalt tõuſeb paks ſuits, ſeſt tuli pääſes lahti.

Kohutaw tööpuudus Taanis.

Seisukord ähwardab muutuda katastroofiliseks.

Riia leht „Segodnja" kirjutab:

Alles hiljuti püüdis taani ajakirjandus, täites oma kodaniku kohuſt, alal hoida rahwa head meeleolu, paigutades ajalehtedeſſe julguſtawaid artikleid majanduskriiſi peatſeſt möödumiſeſt.

Ent nüüd on purunenud kõik lootuſed ja muutunud ka toon. Taanimaal on ſeiſukord tõepooleſt kujunemas katastroofiliſeks. Hoolimata kõigiſt tolli ja impordi kitſendusiſt, kaswab tööpuudus, haarates ikka laiemaid alaſid.

Taanis on iga kuues elanik tööta. Loomulikult ta ei nälgi, ſeſt Taanis on ſotſiaalne abi korraldatud eeskujulikult, kuid kahtlemata ei ſaa ta kõhtu täis ſüüa. Taanis on igal kodanikul, olgu ta tööta tööline, pankrotti jäänud kaupmees wõi põllumees, kelle talu müüdud okſjonil, õigus riigilt ja omawalitſuſelt nõuda toetuſt.

Häda on waid ſelles, et toetusſummad wähenewad järjekindlalt, kuna üha wäikſemal määral laekub tuluſid ja palju makſumakſjaid ei ſuuda täita oma kohuſtuſi.

Kaubandus on ſoikunud. Ärid on õnnetud, kui leidub oſtjaid, kes makſawad kaupade eest wabrikuhinna. Müüakſe ka alla oma hinna, et waid ſaada weidi ſularaha. Ent ilmneb kummaline nähtus: mida odawamaks muutuwad kaubad, ſeda wähem neid oſtetakſe. Äriilm on ſattunud ummikuſſe, jõudnud ſurnud punktile, kuſt ainus pääs on pankrott!

Taani waluuta on kaotanud 40% oma nominaal-wäärtuſeſt, kuid ſiſeturul pole ſeda üldſe märgata. Wastupidi, mida enam langeb kroon, ſeda ſuuremaks kaswab ta oſtujõud. Tuntud pangategelane jutuſtab:

„Kohtaſin wana kaupmeeſt. Kõneleſime äriaſjuſt. Aasta tagaſi oli mehel warandust 100.000 kuldkrooni. Nagu ärimehel kunagi, oli ta raha paigutatud kaupa. Ent tänawu oſutus ta waranduslik ſeis järgmiſeks: 30% kaotas ta hinna languſelt, järelikult on tal praegu waid 70.000 krooni paberraha, mis tegelikult moodustab waid 42.000 krooni kullas. Aastaga on ta ſeega kaotanud 58% oma waranduſeſt! Kui kroon weel langeb, muutuwad kaubad weel odawamaks, kui ta tõuſeb — ei pääſe kaupmees uuteſt kahjudeſt. Mingil ſaatuſe pööraſel tujul on ju praegu olukord kujunenud ſelliſeks, et mida wähem makſab kroon wäliſturul, ſeda kallim on ta ſiſemaal."

Ja ſeiſukord ähwardab muutuda weel hullemaks. Tööandjate ühing, mis Taanis on ſama tugew organiſatſioon kui ametiühingute liitki, kõneleb juba lock-outiſt, ja ſotſiaaldemokraatlik [illegible] on hädas. Käesolewal momendil wõiks tugew ſotſiaalne konflikt — üldſtreigi kujul — oſutuda riigile katastrofaalſeks.

Tööandjad tahawad wähendada palkaſid, töölised nõuawad taſu ſuurendamiſt. Tawalik wõitlus, milleſſe uue tegurina on aſtunud 40-tunnilise töönädala probleem.

Kui parlament otſuſtas korraldada ühiskondlikke töid, tõſtſid tehaste ja wabrikute omanikud proteſti, nõudes, et riik makſaks endiſelt abiraha. Aga riigikaſſaſt woolab igal aastal kümneid miljoneid kroone hädaliste toetuſteks ning ſelle hiiglaſummaga ei looda mingeid uuſi wäärtuſi.

Kuid tööſturid on ſiiski jõud, millega peab arweſtama. Lock-outile järgneks üldſtreik. Ent mis juhtub ſiis, kui kümned tuhanded töötuid ja kodutuid walgub uulitſaile? Kahtlemata algawad ka Taanis ſiis muſtad päewad.

Kaua pidas Taanimaa wastu, ei ümbritſenud end tollimüüriga, ei tunniſtanud waluutakitſenduſi. Ent nüüd on ſaabunud kriis nii rängal kujul, et paljud kahtlewad, kas haige üldſe terweneb.

Aga elu Taanis on kohutawalt odaw. Leidub restorane, kus eineks antakſe 20 ſooja ja 50 külma toitu. Kui oled ſöönud niipalju kui tahad, eſitatakſe ſulle arwe: 1 kroon (Meie rahas umbes 37 ſenti!)

Ent ſiiski haigutab restoranides tühjus. Inimeſtel pole raha ega pole tööd.

Taluperenaised elawalt tegewuses.

10.000 organiſeeritud maanaiſt.

Eriliſelt elawat tegewuſt on wiimaſtel aastatel meil näidanud maanaiſte tegewus ja maanaiſte liikumine, millele alus pandi alles 5—6 a. tagaſi.

Tuleb waid meelde tuletada neid eſimeſi maanaiſte koosolekuid, mis 1927. aastal organiſeeriti ühes ja teiſes kohas Jaan Hünerſoni poolt üle kogu riigi ja ſeda waenulikku meeleolu, mis nende koosolekute ja iſiklikult J. Hünerſoni wastu õhutati teiſtel koosolekutel ja oſas ajakirjanduſes.

Kuid hoolimata kõigeſt ſelleſt wõttis uus liikumine jõudu, jalad alla ja praegu wõib ſeda kindlaſti pidada üheks kõige elawamaks ja teowõimſamaks nähteks meie ſeltskondliſis ettewõtteis ja elus.

Üle maa on meil ſelle 5—6 aasta jooksul aſutatud kaugelt üle 200 perenaiſte ſeltſi ja kõigis neis keeb tegewus kogu aasta ringi. Ligi 200 perenaiſte ſeltſi neiſt on koondunud oma keſkkoha — maanaiſte keſkſeltſi ümber, mis aſutati kohe peale maanaiſte liikumiſe alguſt 1928. aastal, nõnda et eelolewal ſuwel pühitſeb maanaiſte keſkſelts oma tegewuſe wiiendat aastapäewa.

Ühtekokku on perenaiſte ſeltſide ümber koondunud üle 10.000 üksikliikme, kes kõik wõtawad aktiiwſelt ſeltſi tegewuſeſt oſa.

Seda tõendawad need hulgaliſed kurſuſed, mis korraldatakſe keſkſeltſi poolt kogu aasta ringi.

Kui wõtta näiteks praegune moment, ſiis oli jaanuaris käimas üle riigi 15-nes maanaiſte ſeltſis käſitöö ja kangakudumiſe kurſuſed. Kõikjal on oſawõtjaid rohkeſti. Samal ajal on 17-nes maanaiſte ſeltſis käimas majapidamiſe ja weiſeliha alalhoidmiſe (worſtitegemiſe) kurſuſed. Ka neiſt on oſawõtjaid rohkem kui ruumid lubawad. Lõpewad kurſuſed ühel pool, ſiis algawad nad kohe teiſal. Soowiawalduſi kurſuste pidamiſeks on üles antud rohkem kui neid ſuudetakſe korraldada. Ülesantud järjekorraſt praeguſte jõududega jatkub tööd 2—3 aastaks. Eriti elawad on nõudmiſed kangakudumiſe ja meeskäſitöö kurſuste järele. Wiimaſel alal pole olnud kahjuks wõimaluſt uuſi õppejõude palgata.

Tiiu ja Lembit ſaid rahwuswaheliſelt kiita.

Eesti rahwarõiwaste demonſtreerimiſeks ſaadeti maanaiſte keſkſeltſi poolt kaks eesti rahwariides nukku ja Tallinna naiskutſekoolis koetud akna eesriided Londoniſſe rahwuswaheliſe maanaiſte bürooſſe wäljapanemiſeks. Nagu maanaiſte keſkſeltſi eſimees pr. Marget Ojanſon ja rahwuswaheline büroo teatawad, on need ſeal üldiſt heakskiitmiſt leidnud.

Keſkſeltſile lipp.

Eelolewal ſuwel ſaab maanaiſte keſkſelts wiie aastaſeks. Seda aastapäewa peetakſe arwatawaſti kuſagil kodumajanduſe kooli juures. Sinna oodatakſe ka külaliſi Soome maanaiſtelt. Seal õnniſtatakſe ka maanaiſte keſkſeltſi uus lipp

Wiru maanoorte päew.

Üheks mällujääwaks meeldiwaks päewaks Wiru maanoortele oli kahtlemata pühapäew 22. jaan., mil peeti traditſiooniliſt ülemaakondlikku maanoorte päewa, kuhu waatamata paarikümnekraadiliſele pakaſele kogus noori üle 500. Juba warahommikuſt peale woori neid tulla iga teed mööda ja kella 1 ajal, kui ühiſe põlluharijate erakonna juhatuſe eſimees K. Pajos awas noortepäewa, oli tuletõrje ſaal tulwil täis noori.

Kõnelejaiks olid noortepäewal hra riigiwanem K. Päts, kirjanik Ernſt Peterſon ja riigikogu liige R. Penno. Riigiwanemat terwitati ſaali ilmudes püſtitõusmiſega ja tugewa aplauſiga, mis kordus ka kõne alul ja lõpul. Hra riigiwanem oma kõnes mainis maad kui looja poolt inimkonnale antud ainukeſt waranduſt, milleſt ſõltuwad kõik teiſed hüwed. Ja inimeſel on tung maa järele, nagu näeme ſeda juutideſt, kes, kuigi nad elawad teiſte rahwaſte hulka laialipillutult jõukalt, hakkaſid omale looma kodumaad Paleſtiinaſſe. Ei aita aga ükſi ſelleſt, et armaſtame oma maad ſõnades ja laulus, waja on tegudele ſiirduda, maad harida — anduda maale kogu oma hingega, püüdes wõita ka kõlbmatut maad tootwaks ja elatamiswõimaluſi pakkuwaks. Meie rahwas peaks ütlema ka itaallaſte moodi, et oleme ſigiw rahwas ja wajame uut maad äraelamiſeks ning wõidame ſiis ſooſt ja rabaſt uut aſumiskõlbulikku maa-ala. Teeme ka meie omale püha kohuſeks igal aastal wõita juurde kas wõi 10 ruutſülda maad, ſiis jõuame järele oma ſuguwendadele ſoomlastele, kes ſaawad oma rahwa ülalpidamiſe oma kaljuſelt pinnalt. Kui armaſtame maad kui oma ema, kui hoolitſeme uue maa juurdewõitmiſega teiſte äraelamiſe wõimaluſte eeſt, ſiis oleme endaga rahul ning oleme ſaawutanud ſuurima õnne.

Teiſena kõneles kirjanik Peterſon maanoorte ilmawaateliſiſt küſimuſiſt, ſelgitades eestlaſte tarkſõnu ja wõõraſte poolt ebauſuks peetawaid kombeid, leides ſelles puhaſt rahwaelutarkuſt ja ſuhtumiſt elule ning üksikutele nähetele, teiſe ſõnaga maailmawaadet. Ka meie praeguſes rikutud maailmawaates on waja paranduſt, nagu näit. haridusalal, kus walitſeb arwamine, et koolis käiakſe ſellepäraſt, et ſaada kergemat teeniſtuſt. Õige ſüdameharidus on ſellega jurutud tahaplaanile. Kui meie hakkame hoolitſema oma ſiſeilma kaswatuſe eeſt rohkem, ſiis paranewad ka mitmed olud ning rahwas on eluterwem.

Kolmandana kõneles rkl. R. Penno teemil — Maa kutſub. Kõneleja käſitas muu hulgas ka noorte ühe tööalana ühiſtegewuſe põldu ning poliitiliſt kaswatuſt, et kodanikud oleksid teadlikud riigiküſimuſtes ja neil oleks kindel ſeiſukoht küſimuſis. Ei aita ükſi poliitiliſe erakonna liikmekaardi omamine.

Kõnede waheajal eſitaſid tuntumad kohalikud jõud wiimiſtletud laulu, klaweri ja wiiuli ettekandeid. Lõppſõna ütles Haljalaſt pärit olew maanoor Arn. Tartu, pannes kõigile noortele ſüdamele kuuldud mõtteid tegelikku ellu wiia, mis oleks parim tänu kõnelejaile awaldatud juhatuſte eeſt. Päewa ametlik oſa lõppes ühiſe riigihümniga. Järgnes weel omawaheline kooswiibimine parimas meeleolus, mis keſtis hiliſööni.

Wallamaksud naturas.

Põllumeeſte rahaliſte ſiſſetulekute wähenemiſega on muutunud raskeks ka wallawalitſuſtel makſe rahas kätte ſaada. Selliſeſt kitſikuſeſt on hakatud wiimaſel ajal nii üle ſaama, et makſude katteks laſtakſe tuua põllupidajal mingeid ſaaduſi, mida wallawalitſus wajab. Enamuſes on põletispuud ſelliſeks wahendiks, mis aitawad makſu makſmiſel üle rahapuuduſeſt. Puid tarwitab ju iga wald ſuurel arwul wallamaja ja koolimajade kütteks. Seepäraſt ongi hakatud wõtma mitmetes waldades paljudelt talupidajatelt wallamakſude katteks puid wastu. Metſa ikkagi taludel weel leidub, ja nii ſaab põllumees ilma rahata oma kohuſtuſed täita.

Kitſas aeg ſunnib loobuma ſeniſteſt traditſioonideſt ka awalikkude makſude taſumiſel ja rahamajanduſe aſemel näib tulewat jälle oſalt tarwituſele naturaalmajandus, nagu ſee wanaſti walitſes.

Noorsoo kuukiri „Maanoored".

Wastu tulles maanoorte korduwatele ſoowidele on Eeſti Põllumeeſte Keſkſelts hakanud wälja andma noorſoo põllumajanduslikku kutſeajakirja, mille nimeks „Maanoored" ja toimetajaks Jäneda põllutöökeſkkooli direktor dr. agr. Aug. Miljan. „Maanoored" ilmub kuus korra taſuta kaaſandena põllutöölehe „Põllumees" juures, kuna ſeda eraldi tellida ei ſaa. Kui aga wanemad telliwad endale „Põllumehe", ſiis ſaawad noorte jaoks „Maanoored" peale kauba. Mõned ajalehed aga annawad põllutööajakirja „Põllumees", ühiſtegewuſe kuukirja „Ühisjõud" ja noorſoo kuukirja „Maanoored" oma aasta- ja poolaasta tellijaile kas päris taſuta wõi ſuure hinnaalandusega, mis need kutſeajakirjad põlluharijaile wäga hõlpſaſti kätteſaadawaiks muudab.

„Maanoored" on oma eſimeſe numbri juba awaldanud, mis kõigile „Põllumehe" tellijaile kätte ſaadetud. See ſiſaldab kirjutuſi, mille wastu wõiks huwi olla maanoortel 12—18 aastani. Peale kaswatuslikult mõjuwate palade leidub ſelles numbris ülewaateid maanoorte liikumiſeſt meil ja wäliſmail, juhatuſt tegelikuks kutſetööks nii poiſtele kui ka tüdrukutele, kirjanduslikke kilgukeſi ja mänguſid ajawiiteks. Kaastöölistena eſineb „Maanoortes" tuntud wanemaid tegelaſi, noori agronoome ja ſiis rida maanoori. Kui wanemad oma noorte perele kaswatawat ja õpetlikku lugemismaterjali tahawad pakkuda, ſiis wõimaldagu neile kuukirja „Maanoored" lugemiſt.

Põllumajandussaaduste erimaksude eelarwed walitsuses.

Neil päewil põllutööminiſter eſitas walitſuſele lina- ja linaſeemne wäljaweo erimakſu tulude ja kulude 1933./34. a. eelarwe, mis on taſakaaluſtatud 12.187 krooni peale. Käesolew ſumma ſiſaldab 7575 kr. erimakſu tuluſid, 250 kr. lina ſtandartproowide müügiſt ſaadud ja end. aasta eelarwe ülejääk 4312 kr. Erimakſu eelarwes on nähtud ette 600 krooni toetuſe andmiſt põllutöö- ja kodumajanduskoolide õppeſtandartproowide muretſemiſeks ja põllutöökojale linakaswatuſe edendamiſeks 1067 krooni.

Põllutööminiſter kinnitas aiaſaaduſte wäljaweo erimakſu 1933./34. a. kulude ja tulude eelarwe taſakaalus 6050 krooniga.

Palal jäi töömees puu alla.

Pala walla elanik Abramſon, 22 a. wana, raius läinud laupäewal kohalikus metſas puid. Puid jalalt maha laſtes, kukkus üks puudeſt teiſe kaswawa puu peale ja ei langenud maha.

Abramſon läks teda ſealt lükkama. Lükkamiſe juures aga komiſtas, kukkus maha ja puu langes temale, puruſtades jala.

Eſimeſt abi andis kohalik jaoskonna-arſt, ſiis telliti Tartuſt wälja takſiauto ja õnnetu toimetati ülikooli haawakliinikuſſe. Wigaſtus kuulub raskete liiki.

Kaks enesetapmist Harjumaal.

Harkus ajas talunikku ſurma aineline kitſikus, Sauel — tiiſikushaigus.

Harku wallas (Harjumaal), Sõrwe külas lõpetas öösl wastu 22. jaanuarit Wainu talu pidaja Alekſander Saar oma elu eneſetapmiſe teel. Ta poos eneſe üles. Kadunu oli 45 a. wana.

Eneſetapmiſe põhjuſeks arwatakſe aineliſt kitſikuſt.

Laupäewal k. ½3 ajal p. poos eneſe üles Saue wallas (Harjumaal) ahju konkſu külge Karl Eduard Wadem, 28 a. wana. Wadem kannatas raskekujuliſelt tiiſikushaiguſe all; ka tarwitas liialt alkoholi. Need aſjaolud põhjuſtaſidki ſurmamineku. Kadunu elas wanemate juures talus. Eneſetapmiſe ajal oli üksinda kodus.

Murdwargus Soe walwemajas.

Öösel wastu 23. jaanuari ſungiſid wargad Soe walwemaja aita, kuſt wiiſid kaaſa mitmeſuguſt riidekraami. See on järjekorralt juba teine murdwargus nimetatud walwemajas käesolewal talwel.

Maailma majandus-konwerents juunis?

Päewakorras tähtſad küſimuſed rahanduſe alalt.

Maailma majanduskonwerentſi eſialgſed ettewalmiſtustööd Genfis on jõudnud lõpule. Aſjatundjate komiſjoni ſeiſukohad on töötatud wälja ning eſitati rahwaſteliidu nõukogule, mis aſtus esmaspäewal kokku. Seal peab tehtama konwerentſi kokkukutſumiſe aja ſuhtes kindel otſus. Nagu eſialgu kuulda, ei ole loota konwerentſi kokkukutſumiſt enne juunikuud. Selle wiwitamiſe põhjuſeks loetakſe aſjolu, et ſõjawõlgade küſimuſe lahendamine nõuab aega. Waremalt arwati, et maikuul tuleb maailma majanduskonwerents Londonis kokku.

Majanduskonwerentſi päewakorras on rahanduſe alal järgmiſed punktid: Rahwuswaheliſe kullaſtandardi jaluleſeadmiſe eeltingimuſed; ſellele järgnewad rahanduspoliitika muudatuſed, tſentraalpankade ja poliitiliſte wõimude wahekord, paberraha kattewara wähendamiſe wõimaluſed, kullawahetuſe ſtandard ja teiſed meetodid kulla kokkuhoiuks, keſkpankade kooſtöö krediidipoliitikas, hõbeda küſimus, hindade wahekorrad, dewiiſikitſenduſte kaotamine, lühiajaliſed ja pikaajaliſed rahwuswaheliſed wõlad ning kapitaliliikumine rahwuswaheliſes ulatuſes.

Nagu ſelleſt näha, on konwerentſi päewakorras tänapäewa waluſamad küſimuſed, kuid mil moel neile lahenduſt leitakſe, ſee oleneb juba riikide eſindajate heaſt tahteſt.

Inglismaa oli Eesti kaupade suuremaks ostjaks.

Wäliskaubanduſe läbikäik riikide järele.

Möödunud aasta Eeſti wäliskaubanduſt üksikute riikide järele waadates, ſelgub, et kõige ſuuremaks meie kaupade oſtjaks on olnud Inglismaa. Kogu Eeſti wäljaweoſt, mis ulatub 42,6 miljonile kroonile, on läinud Inglismaale kaupu 15,6 miljoni krooni wäärtuſes. Sakſamaa oma oſtudega on teiſel kohal — 11,1 milj. kr. Kolmas ſuurem oſtja Eeſtiſt on olnud Soome, kuhu weeti mullu kaupu 2 milj. krooni wäärtuſes.

Siſſeweos on eſimeſel kohal Sakſamaa, kuſt oleme oſtnud 11,8 milj. krooni eeſt, ſeega 700.000 krooni wõrra rohkem kui ſinna müünud oleme. Inglismaalt on oſtetud möödunud aastal 4,9 milj. kr. wäärtuſes ja Soomeſt 1,4 milj. krooni eeſt.

Üsna ſuur on olnud ſiſſewedu Ameerika Ühendriikideſt (3,8 milj. kr.) ja Weneſt (2 milj. kr.), kuna wäljawedu neiſſe riikideſſe oli wäike (Ühendriikideſſe 1,5 milj. krooni ja Weneſſe 188.000 krooni).

Petseri linna eelarwes 19.000-krooniline puudujääk.

Loodetakſe riigi toetuſele.

Kuna linnaeelarwe koostamiſes 1933/34. a. kohta oli ettenähtud puudujäägi tekkimine, ſiis otſuſtas linnawalitſus alul kooſtada eelarwe kawa, et ſaada umbkaudſet pilti eelolewaſt ſeiſukorraſt. Kawa järele jääks üldiſte tulude wähenemiſe tõttu 19.000-krooniline auk, milliſe likwideerimine ſünnitab palju raskuſi. Tulud on märksa wähenenud. Kulud hoolekande ja koolide ülalpidamiſe alal näitawad aga ſamal ajal järjekindlat tõuſu. Linnawalitſus loodab aga endiſtel aastatel ſaadud riiklikke toetuſte kordamiſt.

Tallinna turg.

Sealiha terwe ſea wiiſi 42—48 ſ. kg., ſealiha wäikemüügil 50—65 ſ., ſoolatud ſealiha 55—60 ſ., ſuitſutatud ſearaſw 70 ſ., ſuitſuſink 100—130 ſ., loomaliha wäikemüügil 23—40 ſ., waſikaliha 27—45 ſ., lambaliha 40—55 ſ. kg., jäneſed 100—175 ſ. tükk.

Kalkunid 120—140 ſ. kg., haned 110—120 ſ. kg., kanad 90—150 ſ. tükk, tedred 150—165 ſ. tükk.

Kanamunad 11—13 ſ. paar. Püttwõi 110—115 ſ., meiereiwõi 130—135 ſ. kg., piim 9—11 ſ. l., kohupiim 25—30 ſ. kg., hapukoor 20 ſ. kg., juuſt 60—150 ſ. kg.

Rukkileib 13 ſ. kg., peenleib 29—30 ſ. kg., ſepik 32—33 ſ. kg., ſai 32—45 ſ. kg., ſepikujahu 20—23 ſ. l., odrajahu 13—14 ſ. l., tangud 16—18 ſ. l., kruubid 18—20 ſ. l.

Kartulid 50 ſ. 20-l. mõõt, wärſke peakapſas 5—6 ſ. kg., hapukapſas 7—8 ſ. l., 10—12 ſ. kg., kaalid 7—8 ſ. kg., peedid 12 ſ. kg., porgandid 8—10 ſ. kg., 5—6 ſ. l., ſibulad 25 ſ. l.

Wärſked räimed 25 ſ. kg., kilud 30 ſ., ahwenad 35 ſ., Peipſi tindid 20 ſ., wimmad 35 ſ., haugid 40—50 ſ., kohad 55—70 ſ., lõhed 180 ſ. kg.

Õunad 20—40 ſ. l., jõhwikad 18—20 ſ. l., ſidrunid 10—13 ſ. tükk, ſeened 80—90 ſ. liiter.

Puud 5—6,5 kr. koorem.

Keſkerakond põhiſeaduſe parandamiſe wastu.

Üllatused riigikogu koosolekul. Eelnõu anti määramata ajaks komisjoni.

Kas uued poliitilised kombinatsioonid päewakorral?

Riigikogu koosolek teiſipäewal, 24. jaanuaril.

Koosoleku awab abieſimees M. Martna kell 5.20 min. p. l

Arutuſele tuleb

põhiſeaduſe muutmiſe eelnõu.

Eelmiſel riigikogu koosolekul tehtud parandusettepanekud on põhiſeaduſe komisjon läbi waadanud. Komisjoni aruandja T. Kalbus (keſker.) annab ſeletuſi komisjonis tehtud muudatuste kohta.

Keskerakond põhiseaduse muutmise wastu.

A. Kerem (keſker.) peatub pikemalt põhiſeaduſe muutmiſe eelnõu ja riigikogus tehtud paranduste juures. Ta ütleb, et ennem kui projekti hääletamiſele wiia, olewat õigem hääletamiſe põhimõtted ära määrata. Ajakirjandus olewat võhuwas enamuſes põhiſeaduſe muutmiſe wastu. Ütleb, et kui ſee projekt eſitatakſe rahwahääletuſele, ſiis kukub ta läbi.

Riigikogu peaks tõſiſelt kaaluma ſeda küſimuſt ja

ſelle projekti walmiſtamiſega mitte ruttama.

Kui põhiſeaduſe komisjon nädalat kaks wõi mõni kuu kauem töötaks, ſee ei riku mitte midagi. Kui komisjon iſegi kuni aaſta töötaks, ei ole ſee aja kaotus põhiſeaduſe muutmiſe juures tähtis. Sealjuures paistab mulle, et rahwaalgatamiſe ja rahwahääletamiſe muutmiſe ſeaduſe wõiks komisjon läbi waadata ja riigikogule wastawa ſeaduſe eſitada wastuwõtmiſeks.

J. Soots (põllum.-aſ.): Härra Kerem pooldab ſeda, et

tuleb wiiwitada ſelle projekti rahwahääletamiſele panemiſega.

Kui öeldakſe, et ei ole tarwis rutata,

ſiis tuletan meelde keſkerakonna arwamiſt, mis alles hiljuti neil oli. Kui walitſuſe kriis oli, ſiis oli toon niiſugune, et Eeſti riik on hukka minemas ja tarwis on ruttu põhiſeaduſt parandada, ainult ſel teel jääme püſima.

Kõneldi kogu aeg, et enne jõuluſid aſutakſe põhiſeaduſe muutmiſe wastuwõtmiſele, kuid ei ſaadud ſinnamaani. Siis räägiti jõulu waheajaſt ja jällegi ei ſaadud, nüüd oleme juba jaanuari lõpul ja ikkagi ei ſaa wastu wõtta. Ja muidugi kui weel edaſi läheme märtſikuuni, ſiis wõib olla taſapiſi unustame ta ära hoopis. (Wahelehüüe.) Aga waat', mis ſiis, kui jälle kriis tuleb, ſiis tuleb jälle meeleolu, ſiis on tarwis paragrahwi. See tuletab meelde piibliloost Waraod, kes ſiis, kui hädad käes olid, oli nõus Iſraeli rahwaſt Egiptuſeſt wälja wiima, aga kui nuhtluſed möödas olid, ſiis oli ſüda jälle kõwa ja ta ei tahtnud ſelleſt midagi teada. (Naer.)

Praegu on teie ſüdamed kõwad, ütlete, ei ole häda, oodake weel mitu kuud.

Mulle näib, et komisjon on põhjalikult oma töö teinud. Kui ta ei ole ſaawutanud kokkulepet, ſiis ſeepäraſt, et ſiin ei ole mingiſuguſed rühma ſeiſukohad määrawad, ſee on ſedawõrd üleriikliſe tähtſuſega küſimus, et ſiin ühes rühmas wõiwad lahkuminekud olla, ja teda kokkuleppele ei ſaa wiia

Kui rahwa ſeas on olemas nõudmine põhiſeaduſe parandamiſe järele, ſiis on riigikogu ſee õige aſutus ja koht, kes ſelle kawa peab rahwale andma. Aga teie teate, et korjatakſe allkirju praeguſel ajal weel ühe teiſe kawa kohta. Ja kui riigikogu ei lähe oma kawaga, ei ole kellegil tagatiſt ſelleks, et ſee teine kawa ei wõeta rahwa poolt wastu. Ei ole ſelleks tagatiſt, ei wõi olla ſellepäraſt et kui teie wõrdlete neid kawaſid, ſiis näete, et nad on ühe ja ſama tüübiliſed. Ja ſellega, et riigikogu ei anna omalt poolt ſeda kawa, mis wõiks rahwa enamuſe enese poole tõmmata,

ſellega ta ſunnib neid, kes põhiſeaduſe parandamiſt pooldawad, teiſe kawa poolt hääletama.

K. Konik (keſker.) Aaſta tagaſi aſuſin ſeiſukohal, et meie praegune põhiſeadus on hea, ning olin wäga ſkeptiline ja tagaſihoidlik põhiſeaduſe muutmiſe küſimustes. Wiimaſel ajal olen ſeiſukohta muutnud ja olen jõudnud ſeiſukohale, et meie praeguſes põhiſeaduſes on puuduſi olemas ja et need puuduſed tulewad kõrwaldada. Kui aga pannakſe mind ſeeſuguſe ſuure ülesande juurde, et olla kas uue kawa poolt wõi wastu, ſiis tekib minus küſimus, kas ſee uus kawa on nii ſirgejooneliſelt ja puhtajooneliſelt läbi wiidud, et ma wõiks ſelle põhiſeaduſe kawa poolt hääletada. Paremat põhiſeaduſt ei ſaa keegi teine teha, kui rahwaeſindus, kellel kogemuſed on olemas, ja ſellepäraſt aſun mina ſeiſukohal, et

ei tähenda midagi, kui meie põhiſeaduſe wäljatöötamiſega weel wiiwitame.

J. Soots (põllum.-aſun.): Rahwas wõib oma ſõna öelda ainult nende küſimuste kohta, mis temale küllalt ſelged on; ſellepäraſt ei wõi neid küſimuſi palju olla. Praegune põhiſeaduſe kawa käſitab nii-kui-nii palju küſimuſi. Näiteks preſidendi inſtituut, ſiis riigikogu liikmete arw, nende tööaeg ja taſu, ja kolmandaks põhiſeaduſe muutmiſe wiis. Need on kõik omaette iſeſeiswad küſimuſed. Kui nende küſimustega ükſikult minna, ſiis on need rahwale aruſaadawad ja rahwas ütleb täie teadmiſega oma ſõna nende poolt wõi wastu. Kuid kurbloolus on ſee, et nende ükſikute küſimuste juurde, mis rahwale aruſaadawad, ei taheta jääda, waid

katſutakſe ſinna ſekka poetada mitte küllalt ſelgeid küſimuſi, nagu majanduſenõukogu, kultuurnõukogu ja muud.

K. Einbund (põllum.-aſ.) Härra Keremi ſõnawõtt keſkrühma kõnelejana

tuli ootamatuſena ſelle pooleſt, et ei näinud nagu mingiſuguſt aluſt olewat töö ſeniſe käigu järgi ſeeſuguſeks ſõnawõtuks.

Kuulates härra Keremi kõnet alguſes, mulle paistis, nagu tõesti on tahtmine anda mõneſuguſteks ükſikuteks küſimuste kaalumiſeks weel komisjoni, ütleme mõneks päewaks. Seni on kõigi rühmade eſindajate arwamiſeſt, kes on pooldanud põhiſeaduſe uuendamiſt, näha olnud, et ſelle küſimuſega on rutatud, et riigikogu wareme kokku tuleks ja ſeda tehtigi. Riigikogu, ma mäletan, taheti kokku kutſuda juba enne pühi ja kõigi nende rühmade otſeſel heakskiitmiſel, kes pooldaſid põhiſeaduſe muutmiſt.

Keſkrühma tegelasteſt põhiſeaduſe muutmiſe töö juures olen ma ikka ſeni aru ſaanud, et ſelle küſimuſega on rutt.

Täna aga kuuleme, et kaalumiſeks wõiks komisjon anda ſeda küſimuſt wõib olla aaſtaks

Põhiſeaduſe kuju, worm wõi ſiſu ei anna aluſt komisjoni andmiſe ettepanekute tegemiſeks pikemaks ajaks, waid

ſelle aluſeks on nähtawasti tahtmine, wõtta küſimus päewakorraſt ja nihutada ſeiswaſſe, rahulikku olekuſſe.

Ja ſelle wiimaſe kohta ei ütleks ma muud midagi, kui et need, kes ſeda teewad, ühtlaſi wõtawad ka tagajärjed nende ſammude eeſt enda peale. (Wahelhüüe.) Ja waatame ſiis, kuidas läheb edaſi.

Sotſialistid pooldawad wiiwitamiſt.

R. Aſt (ſotſ.) ütleb, et komisjoni poolt wäljatöötatud eelnõu ei ole lõpulikult küps. Ta on tehtud erakorraliſtes oludes. Aſutaw kogu olewat annud põhiſeaduſega oma parema. Pooldab eelnõu komisjoni tagaſi andmiſt ja ei pea ka ſellele tähtaja määramiſt tarwilikuks.

Keſkerakonna ettepanek.

Juhataja loeb ette A. Keremi poolt tehtud ettepaneku: teen ettepaneku põhiſeaduſe muutmiſe eſitis anda ühes parandustega tagaſi komisjoni uueks läbiwaatamiſeks. Teha komisjonile ülesandeks eſindada riigikogule riigikogu walimiste, rahwaalgatamiſe ja rahwahääletamiſe ſeaduſe muutmiſe ſeadus.

A. Leps (põllum.-aſ.): Mina olen härra Aſt'iga ühel nõul, et ſeadus peab ſelge olema, ja nii ei tohi põhiſeaduſt tõlgitſeda, nagu ſeda on tehtud hindade komiſſariga, kus põhiſeaduſes ſelgelt on öeldud, et

riigikogu liige ei wõi olla wabariigi walitſuſe poolt määratud ametiſſe, ükskõik, kas ſee amet on palgaline wõi mitte.

Erand on tehtud ainult miniſtritele ja miniſtri abidele. Kuna ometi ſotſialistide poolt walitſuſes ka juriſtid on, ſiis mul ei ole ſelge, kuidas niiſuguſt aſja tõlgitſeda wõidakſe. See kõneleja ütelus kutſub ſotſialisti A. Rei poolt ägedad wahelehüüded eſile, mis lõpuks nii kaugele lähewad, et juhataja on ſunnitud wahelehüüdjat korrale kutſuma.

A. Leps: Muidugi mõista, kui ſeaduſe austamine meie juures nii wäike on, ſiis öelge juba otſekohe, nagu wenelaſed, et ſakon tſhto dõſhlo, kuda powerni, tuda ei wõſhlo. (Wahelhüüded.) Härra Rei, kui teie ſeaduſt nii halkate ſeletama, ſiis wõib-olla on tarwis ſeda omal ajal ka teiſiti teha. (Wahelhüüded.)

Juhataja: Rk. Rei, palun riigikogu liikmetele mitte haawawaid ütleluſi teha.

A. Leps: Mis puutub põhiſeaduſeſſe, ſiis on ſelge, et ſee, mis rk. dr. Konik'u poolt ette toodi, et awalik arwamine ſelles aſjas ei olewat küllaldaſelt ette walmiſtatud, et aſi olewat liiga järsku ette wõetud, ei pea paika.

See küſimus on juba umbes ſeitſme aaſta jooksul päewakorral olnud, eſimeſt korda ſiis, kui põllumeestekogu poolt 1926. aaſtal eſitati eſimene ſeaduſekawa.

Ma tuletakſin ſiinkohal meelde, et mõne kuu eeſt, kui oli walitſuſekriis, öeldi, et ei tea mis nüüd ſaab. Mitte midagi ei ſaanud, oli harilik walitſuſe kriis, oleks wõinud teine kuu weel kesta, ja midagi ei oleks katki. Nüüd on ſelleſt mööda ſaadud, järgmine kriis wõib jälle tulla, ning ſee on ſamaſugune loogika, kui Juhan Liiwi jutus, kus mees Peipſi peal ſiſſe kukkus ja ütles — kurat ,jalad põhjas! Waadake, härrad ſotſialistid,

ärge arwake, et ſee on maa, waid ſee wõib olla ka krokodilli ſelg, mille peal teie ſeiſate.

Pidage ſeda meeles. Hea küll, riigikogu matab ſelle eelnõu maha, tuleb wabadusſõjalaste eelnõu ja ma ütlen, et loomulikult kõik, kes põhiſeaduſe muutmiſt põhimõtteliſelt pooldawad, lähewad ſellega ühes.

Keſkrühm peab nõu.

Kell 7.05 min. tehakſe waheaeg. Wahepeal on keſkerakondlaſed kuluaarideſt kadunud. Nad on ſiirdunud rühma tuppa, nähtawasti põhiſeaduſe „matuste" aſjus nõu pidama. Selle tagajärjel wenib waheaeg pikale, kestab kaugelt üle tunni.

Koosolek algab uuesti kell 8.20 min. õhtul.

Keſkerakond jääb komisjoni andmiſe nõudmiſe juurde.

K. Konik (keſker.) ütleb, et keſkerakonna mõte on, et põhiſeaduſe muutmiſe eelnõu tuleb anda komisjoni põhjalikuks läbikaalumiſeks.

Th. Tallmeister (keſker.): Ma ütlen täiesti otſekoheſelt, et mina olen põhiſeaduſe muutmiſe wastu. Ma hääletaſin möödunud riigikogus ſelle wastu ja ſeiſan tänaſe päewani ſellel ſeiſukohal.

Minul oli nõu praeguſe eſitiſe puhul ſiin ſõna wõtta ja ſelle wastu rääkida, aga keſkerakond keelas minul ſelle ära,

kuna keſkerakond on ſuure häälteenamuſega niiſuguſe ſeiſukoha wõtnud, et tarwis on makswat põhiſeaduſt muuta.

Ma painutaſin ka ennaſt ſelle olukorra alla. Aga ſee ringkond, kes endiste aſunikkude hulka kuulub, ei poolda praeguſt põhiſeaduſe muutmiſeks tehtud eſitiſt ning et ſeal tingimata mõtted lahku lähewad.

Kõneleja ütleb lõpuks, et antagu aga eelnõu komisjoni ja kui wabadusſõjalaſed oma eelnõuga rahwa ette astuwad, et lastagu hääletada ja lastagu rahwal otſustada.

K. Einbund (põllum. aſun.): Kindel on, et riigikogu ringkonnad olid algatuſes ſeltskondlisteſt algatajateſt ees ja ſellepäraſt riigikogu ringkondadele, kui ütelda ei taha otſekohe — riigikogule, jääb praeguſe põhiſeaduſe uuendamiſe ülewõtmiſe autori õigus. Nii on tõeline aſjakäik. Aga weel rohkem: kas oli küſimus kiire wõi mitte. Tuletame meelde, et

ſelleks mõeldi iſegi eriline petitſiooni kord wälja riigikogu juhatuſe lahkel arutuſel ja kaasaitamiſel, mille kaudu pidi tulema märgukirju rahwuslikkude klubide ja rahwuslikkude erakondade poolt.

Ja kuna petitſioonide kord oli wälja mõeldud, ſiis neid märgukirju ſadas riigi igaſt nurgaſt.

R. Penno (põllum.-aſun.): Härra Tallmeister tuleb ſootu uute põhjendustega, et on waja komisjoni anda ſellepäraſt, et mõned on eelnõule wastu. (Wahelhüüe). Aga tema olewat ka wastu. (Wahelhüüe.) See on ſootu niiſugune ſeiſukoht, mis ei laſe riigikogus põhjendada ühe ſeaduseelnõu ega eſitiſe andmiſt komisjoni. Tõſi küll, riigikogu liige Fuks on eelmiſel koosolekul teatanud, et ta ſelle wastu hääletab, wõib-olla leidub ka teiſi, kes ſelle wastu hääletawad. Aga

härra Tallmeister awaldas ſelle tõe, et keſkerakond olewat tal keelanud hääletada wastu.

Praegune põhiſeadus jätab igaühele wabaduſe ſiin oma ſüdametunnistuſe järgi talitada. Minu arwates on härra Tallmeiſtril wõimalik ilma komisjonita aſja wastu ja poolt hääletada, aga aſunikkude ſeljataha pugeda ja leida ſealt mingit põhjuſt, ſee ei ole õige. Minul on näiteks julgus öelda, et ma eelnõu poolt hääletan.

K. Konik (keſker.) ütleb, et eelnõu peaks põhjalikult läbi töötama.

A. Tupits (põllum.-aſun.) kohapealt: Mis ütleb härra Kalbus ſelle kohta?

Kaasaruandja J. Soots (põllum.-aſ.) ütleb, et komisjon on kõiki küſimuſi põhjalikult kaalunud. Kui kõigis aſjus ühiſele otſuſele ei jõutud, ſiis on ſee iſeaſi. Kui tahetakſe ühel häälel kõiki paranduſi wastu wõtta, ſiis kaugele ei jõuta.

Põhiſeaduſe muutmiſe eelnõu komisjoni tagaſi.

Aſutakſe keſkerakondlaſe A. Keremi eelnõu komisjoni andmiſe ettepanekut hääletama. Selle poolt on 52, wastu 27 häält. Poolt hääletaſid kõik keſkerakondlaſed, ſotſialistid ühes kehwikutega, wähemusrahwuſed ja oſa aſunikke Fukſiga eesotſas.

Teiſed kõik põllumeeste-aſunikkude rühmaſt hääletaſid keſkerakonna ettepaneku wastu. Sellega anti põhiſeaduſe muutmiſe eelnõu määramata ajaks komisjoni tagaſi.

Päewakord on läbi ja juhataja lõpetab koosoleku kell 9 õhtul

Preſidendi matuſed.

Juba enne riigikogu koosoleku alguſt wõis Toompeal märgata, et midagi on õhus liikumas. Keſkerakondlaſed olid wäledalt liikwel, ükshaawal püüdſid nad kinni ſotſialiste ja aſunikke, kellega ſiirduti pimedamateſſe nurkadeſſe, kus ſiis midagi ſoſistati.

Põhiſeaduſe parandamine maetawat maha, ſee ſõnum lewis warsti kulutulena riigikogus.

Ei tahetud algul uskuda. Kuid nii pea kui koosolek algas, ſai ſee tõeks. Põhiſeaduſe matjaks oli keſkerakond walinud eksminiſtri Keremi. Surmatunnistuſe andis wälja prof. Konik ja matuſeſõnad luges lahkunule peale Pühawaimu pastor Tallmeister.

Hinga rahus!

J. Tõnisſoni nägu otſe lainetas rõõmuſt, kõike ſeda nähes ja kuuldes.

„Papa ei ſaa preſidendiks" — ſellepäraſt lükati põhiſeaduſe parandamiſe eelnõu tagaſi, ſõnati koridorides.

Küllap ſee nii on.

Kõige rumalamas ſeiſukorras oli ſel õhtul keſkerakondlik aruandja. Alles eelmiſel nädalal ſeletas T. Kalbus riigikogu kõnetoolilt, kui hästi nüüdne põhiſeaduſe parandamiſe kawa olewat wälja töötatud, ja nüüd korraga ei kõlba ſee tema rühmakaaslaste ſeletuſe järele enam kuhugi. T. Kalbuſele oli nüüd kui wett kaela walatud.

Oleks wabadusſõjalaste liidu mehed keſkerakonna plaanideſt teadnud, nad oleks wiſt küll wiimſeni riigikokku waatama tulnud, kuidas nende wõitleja ſurnuks lüüakſe. Nüüd nad aga ſeda ei teadnud ja ſellepäraſt jäi neil ka ſee harukordne waatemäng nägemata.

„Homme läheme kirjutame wabadusſõjalaste eelnõule alla," ſeletaſid paljud riigikogu liikmed. Sirgu niſu hakkab nüüd õitſema, ja ſeda puha keſkerakonna armuſt.

See kõik öeldi aga alles algus olewat. Põhiſeaduſe matustele pidawat järgnema weel mitmed teiſed uued kombinatſioonid.

Elame, näeme.

Hädaohtlik mäng.

Muuks ei ſaa nimetada ſeda, mis teiſipäewa õhtul riigikogus ſündis. Keſkerakond oli üleöö oma ſeiſukohta muutnud ja eſines nõudmiſega, et riigikogu pangu põhiſeaduſe parandamiſe eelnõu, mille kallal nii kaua töötatud ja mis nüüd oli küps rahwahääletamiſele minekuks, kalewi alla magama.

See ſündiski. Pahempoolſe enamuſega maeti eelnõu komisjoni, määramata ajaks.

Mis ſiis on juhtunud, et keſkerakond nii oma meelt on muutnud?

Riigikogus küſiſid ſeda kõik. Oldi imestuſes ja üllatatud. Ammu ſee oli, kõigeſt paar-kolm kuud tagaſi, kui keſkerakond otſe nahaſt wälja tikkis, et igaühele ſelgeks teha, kuidas põhiſeaduſe parandamiſega ſugugi ei wõiwat wiiwitada. Siis oli ſellega hirmus kiire. Kõikſugu Ark-id ja Erk-id rakendati tööle, riigikogule eſitati üks petitſioon teiſe järele, et muudetagu ruttu põhiſeaduſt, kuna wastaſel korral meie riikline elu ja rahulik arenemine olewat hädaohus.

Ja nüüd! Nüüd äkki pole ſellega enam mingit kiiret. Nüüd läheb keſkerakonna eſindaja riigikogu kõnetooli ja ütleb, et komisjon wõiwat põhiſeaduſe parandamiſe eelnõu arutada weel kuu wõi iſegi aaſta otſa!

Kuſt nüüd ſiis ſee ajakülluſ on tulnud? Nähtawasti arwab keſkerakond, et meil on praegu riigis kõik rahulik, ja ſellepäraſt pole enam põhiſeaduſe parandamiſega kiiret. Las' ta ſellepäraſt wenib.

See on lühinägelikkus, kui nii mõeldakſe, ja kui keſkerakond juba ſelle olukorra on unustanud, mis meil möödunud oktoobris tekkis, kus riigielu jookſis niiſuguſeſſe ummikuſſe, et jäta riik kas wõi ilma walitſuſeta.

Kui kergesti ei wõi ſee jälle korduda. Ja kas tahetakſe ſiis riigi ſaatus jälle uuesti panna kaalu peale, nagu mõne kuu eeſt, kus juba päris awalikult kõneldi riigipöörde wõimaluſeſt.

Keſkerakond ſellele nähtawasti ei mõtle, ſeſt kui tal oleks need ajad meeles olnud, ſiis poleks ta ſöandanud alustada niiſuguſt wastutustundeta mängu.

Wõi aga ſiiski. Riigikogu kuluaares räägiti teiſipäewa õhtul, et keſkerakonna meelemuutuſe põhjustanud ta liidri kartuſed, et wiimati ei ſaa tema preſidendiks, kui põhiſeadus praeguſel ſilmapilgul muutmiſele wõetakſe. Sellepäraſt otſustatudki wastuaur anda ja kogu aſi maha matta.

On ſee nii wõi teiſiti, kuid ſee ſeiſukord, mis teiſipäewa õhtul riigikogus loodi, on riikliſelt wäga hädaohtlik. Nüüd ei ole tulewiku ſuhtes enam mingit kindluſt, kuidas meie riigielu arenemine wõib kujuneda.

Riigikogu on end nüüd põhiſeaduſe parandamiſeſt tagaſi tõmmanud ja on jätnud ſelle täitſa wabadusſõjalaste aſjaks. Keſkerakondlaſed lohutaſid rahwaeſituſt, et ega wabadusſõjalaste kawa läbi ei lähe. Aga kui ta ſiiski läheb? Siis on riigikogu iſe omale ſurmaotſuſe teinud. Parem pole ka ſeiſukord, kui wabadusſõjalaste kawa läbi kukub. Siis jälle uue eelnõuga juba kolmandat korda rahwa ette minna, ſee wõib ka kõige pikameelſema hääletaja ära wihastada, ja nii wõime kergesti jõuda olukorrani, kus põhiſeaduſt enam ei ſaagi ſeaduslikus korras parandada.

Wastutuſt ſelle kõige eeſt kannab täiel määral keſkerakond, kes on unustanud riigi heakäekäigu nõuded ja on laskunud parteipolitiliſteſſe awantüürideſſe, mis wõiwad meie riigile wäga kalliks makſma minna.

Suur tuleõnnetus Pelgulinnas

Kogu pealinna tuletõrje aeti jalule. 13 perekonda jäi peawarjuta. Nende warandus hukkus.

Kahekordne elumaja põles maha.

Keſknädalal umbes k. ½11 ajal tuli teade pealinna pritſimajja, et Pelgulinnas, Heina uulitſal nr. 13 (Härjapea uulitſa nurgal) oma Gustaw Alberti kahekordſes puumajas tuli lahti puhkenud. Kui tuletõrje kohale jõudis, oli maja katuſeſt tuli juba kaheſt kohaſt wälja löönud; maja kogu ſiſemus oli tuld ja ſuitſu täis. Tuli oli lewinud üle kogu mahuka maja haruldaſe kiiruſega. Kuigi tuletõrje aſus energiliſelt tegewuſſe, ei läinud maja enam korda päästa. Kogu ſiſemus põles ſöeks. Wäliſed ſeinad, mis ſiit-ſealt läbi põlenud, jäid küll püſti, kuid maja tuleb lugeda täiesti häwinenuks.

Tuleroaks langes majaelanikkude kraamiſt ſuurem oſa, päästa ſaadi ainult ükſikuid tuleſt ja weeſt rikutud eſemeid.

Majaomanik G. Albert oli ühtlaſi ka poepidajaks; pood aſus majanurgal, Härjapea ja Heina uulitſate riſtlemiſe kohal. Poekaup kanti küll wälja, kuid ſuuremalt oſalt on ta kõrbenud ja weeſt leotatud. Kahju on ſuur. Mahapõlenud maja oli kinnitatud „Majas" miljon ſendi eeſt. Tegelik wäärtus pidi tal olema ſuurem, ſeſt majas oli 14 korterit. Maja oli küll juba wanapoolne ehitus treppe ja koridoriräga täis. Kuna tuli lewis haruldaſe kiiruſega, olid ülemiſe korra elanikud tuldejäämiſe hädaohus. Ainult otſustawate ja kiirete abinõude waral ſaadi kõik inimeſed eluſalt päästa.

Kogu häwinenud waranduſe wäärtuſt wõiks üldſummas hinnata umbes kolme miljoni ſendi peale.

Wõiturg paraneb?

Aſumaade wõitoodang wäheneb ſealſe põua tõttu.

Järjekindel hinnalangus wõiturul, mis kestis ligi kaks kuud, on jäänud ſeiſma. Kohati awalduwad juba nõrgad paranemiſe tunnuſed. Sakſas on ſiſemaa wõi ſaadetiſed turule wähenenud, mis pidurdas hinnalanguſt. Najariikide wõihinnad on Sakſas paranenud mõne ſendi wõrra kg-lt. Möödunud nädala wäljaweoſt ſaadeti Sakſa 50 protſenti.

25 protſ. nädala wäljaweoſt ſaadeti Prantſusſe, kus hinnad ſoodſamad, kui Ingliſe turul, kuhu ſuundus 20 protſenti.

Ingliſes on wõiturg waikne ja kannatab endiſelt aſumaade wõi ſuure pakkumiſe all. Kuna tarwitajad ei jõua ſeda kõike tarwitada, walgub ſuurem oſa aſumaade wõiſt külmutuſemajadeſſe, millede tagawarad näitawad järjekindlat tõuſu. 7. jaan. tõuſid aſumaade wõi tagawarad 530.000 kastile 287.000 kasti wastu eelmiſel aaſtal ſamal ajal, ſeega on need ligi poole wõrra ſuuremad. Seewastu on tünniwõid Ingliſe ladudes märkſa wähem, kui läinud aaſta ſamal ajal.

Uus-Meremaal ja Auſtraalias walitſewa põua tõttu on wõitoodang wiimaſeil nädalail langenud alla eelmiſe aaſta taſeme. Peaks ſee kestma weel pikemat aega, wõib loota wõituru ſeiſukorra paranemiſele eeskätt Ingliſes, kuſt ſee kandub ka teistele turgudele.

Nõudmine peekoni järele ſuureneb järjekindlalt.

Kõwenemine peekoniturul kestab edaſi. Eesti peekoni hinnad paraneſid Londonis 1—2 ſh. cwt-lt ehk 1—3 ſnt. kg-lt. Teiste maade peekoni hindade kõwenemine ſündis peamiſelt raskemate kaalude juures. Ingliſe aſjaomastes ringkondades walitſeb arwamine, et nõudmine peekoni järele paraneb järjekindlalt. Kuna ſiſſewedu weebruaris piiratakſe ſamas ulatuſes kui kahel eelmiſel kuul, wõib loota ka hindade kõwenemiſe tendentſi püſimiſt järgmiſel kuul.

Peekoni ſiſſeweo piiramine Ingliſſe tuleb kujukalt ilmſiks detſembri ſiſſeweos, mis wähenes 16 protſ., wõrreldes 1931. a. detſembriga. Wähenemine ſündis peamiſelt Taani arwel. Eesti peekonit imporditi detſembris 10.518 cwt. 10.814 cwt. wastu 1931. a. detſembris, ſeega peaaegu ſamapalju. Kuna aga Eesti ühe kuu kontingent oli ainult 7.200 cwt., ſiis läks oſa ſiſſeweoſt juba järgmiſe kuu kontingendi arwel. Peekoni üldſiſſewedu Ingliſſe 1932. a. näitas 2-protſendiliſt tõuſu wõrreldes eelmiſe aaſtaga.

* * *

Riigi 1931./32. a. aruande ſõelumine

riigikogu rahanduskomisjonis kestab. Keſknädalal peeti terwelt kolm koosolekut, et aruannet kiires korras läbi waadata. Eſimene koosolek algas kell 10 homm. ja kestis keſkpäewani. Riigiwanema ja riigikantſelei aruanne wõeti wastu. Aſuti haridus- ja ſotſiaalministeeriumi aruande läbiwaatamiſele. Siin tekkiſid pikemad ſõnawõtmiſed.

Wäätſal muljus kiwipank mehe ſurnuks.

Õnnetus töötatöölisega wiinawabriku lammutamiſel.

Teiſipäewal peale lõunat juhtus Wäätſa aſunduſes jube õnnetus. End. wiinawabriku lammutamiſel jäi allalangenud müüri alla tööta töölisena tööl olew Auguſt Päärſon ja ſai ſilmapilkſet ſurma.

Wäätſa wiinawabriku lammutamine käib Järwa maawalitſuſe teedeoſakonna korralduſel. Müürid lõhutakſe tööta tööliſtega kiwikilluſtikuks. Harilikult on tööl 5 tööliſt, ſeekord aga Paide laada tõttu 4 tööliſt.

Päärſon koos teiſe töölisega oli tellingul õõnestamas müüri hoone teiſe korra kõrguſel. Müür hakkas aga warem wajuma kui arwatud. Töölised hüppaſid õigel ajal tellingult maha, kuid eemale joostes komistas P. maas olewale kiwiprahile, kukkus kummuli ja talle langes peale müüri nurk. Umbes 300—400 'puudaline raskus muljus puruks mehe keha. Teiſed töölised nägid õnnetuſt pealt, kuid neil oli wõimata midagi ſelle wältimiſeks ette wõtta.

Õhtupoolikul käiſid kohal Paideſt ametiwõimud. Maa-arsti poolt tehti paikline ülewaatus, ſeſt hirmſalt purustatud laiba juures midagi lahata polnud.

A. Päärſon oli 28 aastat wana, wallaline, elutſes Türi lähedal, Alliku aſunduſes wanemate juures.

Palaw päew Ambla wallawolikogus.

Jootmale kooli awamine otſustati eitawalt. — Kärawete kool mõiſa härrastemajja.

21. jaan. tuli Ambla wallawolikogu kokku, et otſustada kahe walla algkooli — Jootma ja Kärawete ſaatuſt. Jootmale otſustati kooli walitſewa majandusliku kitſikuſe tõttu mitte awada.

Koosoleku tulipunkti moodustas Kärawete algkooli ülewiimiſe küſimuſe otſustamine. Wiimane on juba paaril korral olnud wolikogus kõneaineks. Nimelt õhutawad üksikud wolinikud nimet. kooli ülewiimiſt Kärawete end. härrastemajja. Tegelikult pole aga wallawolikogu ega ka teiste aſutuste ees kohalike elanikkude ega ka koolijuhataja poolt kooli ülewiimiſeks mingiſuguſt ſoowi awaldatud. Seda teewad mõned ringkonnad täieſti omal algatuſel ja nähtawasti iſiklikeſt intriigideſt aetuna. Kuigi koosolijaile arwuliſte andmete waral ſelgeks tehti, et nimet. ſammu tehes wald „rikastuks" waid ühe kuluna ehitiſe wõrra, mille edaſpidine korrashoid nõuaks ſuuri ſummaſid, otſustati kool tuntud wolikogu enamuſe poolt ſiiski üle wiia.

Teiſalt kirjutatakſe meile:

Kärawete kooli hoolekogule ſai teatawaks, et wallawalitſus Kärawete mõiſa härrastemaja koolimajaks jaamiſe wõimaluſi pole kaſutanud, otſustas järgmiſel wolikogukoosolekul härrastemaja küſimuſt hakata uueſti päewakorda wõtta. Tagajärg oli ſee, et kinniſel hääletamiſel 15 häält poolt ja 7 wastu ſeismiſel otſustas wolikogu nõuda härrastemaja algkoolile, küll tegi üks Ambla kaupmees agaraſti kihutustööd juba paar nädalat warem enne koosoleku alguſt, juſt ſelleks, et wolikogu looduks härrastemaja nõudmiſeſt koolile.

Koolimaja küſimus on nii terawaks läinud, et lastewanemate üldkoosolekul wõeti wallawalitſuſe tegewus ägeda arwustuſe alla, ja juſt ſelleparaſt, et wallawalitſus julges omal riiſikol ära öelda kinniswara, mis on 15.000 kr. wäärt. Uue koolimaja ehitamiſeks puudub wallal raha, wanas koolimajas edaſpidine koolitöö jatkamine on täieſti wõimata.

Koolimaja aſub kohas, kus ſügiſel ja kewadel pori tõttu ligipääs raske. Kooli kroonikaſt ſelgub, et koolihoone on ehitatud 48 a. tagaſi. Maja on täieſti kõdunenud, ſelle wastu juſt nagu rahwa kiuste peetakſe Kärawete mõiſa härrastemaja tühi.

Paide teateid.

Laat.

Teiſipäewal peetud Paide laat oli pakaſe ilma tõttu hõredapoolne. Pole ka ju praegu tee hea.

Hobustega kauplemine oli keſkmine. Hinnad endiſelt madalad. Omanikke wahetaſid 120 hobuſt. Seekord toimetati esmakordſelt hobuſepaſſide regiſtreerimiſt linnawalitſuſes. Siin tekkis päris ſuur ſaba. Uuſi paſſe tuli wälja anda 30.

Äritegewus oli ſamuti loid, ega ſee teiſiti praeguſel ajal „tohigi" olla.

Arestimaja külaliſt oli õhtuks kõigeſt kaks, kuigi külma ilma tõttu wiinapoes ja restoranides õige rohkeſt „ſooja" käidi toomas.

Kuritegewuſe pooleſt oli laat waikne. Olsbeki kaupluſeſt warastati tükk riiet. Warguſes kahtlustatakſe kaht meeſt. Laada eelpäewal warastati „Jwaſt" põitel.

Täna linnawolikogu koosolek.

Täna õhtul on linnawolikogu koosolek, päewakorras eriliſe tähtſuſega küſimuſi pole.

Matmiſe kaſſa peakoosolek.

Paide matmiſe kaſſa pidas neil päewil peakoosolekut. Koos oli 15 liiget. Aruanne ja eelarwe kinnitati. Juhatus waliti tagaſi endiſes kooſſeiſus: J. Tilling, H. Heiter ja B. Raadik. Rewisjoni komisjoni M. Tomerg, E. Einbaum ja E. Palial.

1932. a. aruanne on taſakaalus 950.97 kr., kusjuures ülejääki 713.62 kr. Toetuſeks nelja liikme ſurma korral makſeti 200 krooni.

1933. a. eelarwe wõeti wastu taſakaalus 1269.12 kr., ülejääki ette nähtud 933.62 krooni.

Müſteerium rahwamajas.

Paide Püha-Risti koguduſe juhatuſe ettewõttel kantakſe ette müſteerium „Kristofferus" pühap., 29. jaan. ſ. a., Paide rahwamajas. Eelõhtul, laupäewal, on etendus lastele.

Müſteerium on keſkaja waimulik näidend, mis käſitab peamiſelt ſündmuſi püha ſt kirjaſt, eriti Jeeſuſe eluſt. Mängukohaks oli eſialgu kirik, pärastpoole ka teater. Ettekannet kuulati ſuure harduſega ja tõſiduſega, elas ju keſkaeg uſu tähe all.

„Kristofferus" on ſiſult katoliku uſu wagajutt (legend). Peategelaſeks on elluastuw noormees, kelle ülimaks ideaaliks on — teenida kõige wägewamat iſandat. Ükski hädaoht, ükski takistus ei ſuuda teda kõigutada tema otſinguil, ka mitte tema wana ema piſarad, kuni ta on jõudnud ſihile. Eſinewad ſelle kui ka allilma wägewad, luues meeleolurikkaid momente. Terwet tükki läbistab punaſe niidina kõrge idealiſm, milleſt waene käeſolew aeg. Kui rikas mees oma wägewuſt kõrgeks kiites tõendab, et tal on nii ſuur kotitäis kulda, et ſelleſt ükski ei ſuuda üle waadata, ütleb Kristofferus: „Kus ka mõni aſi!" Milline wastand olewikule! —

Ettekanne on läbi põimitud muuſikaſt ja lauluſt, eſinewad laulukoor ja orkester J. Zeigeri juhatuſel; ka looduſe muuſika — torm ja mäſſawate woogude kohin — lööb kaaſa. Müſtiliſe ja üllatawa dekoratſiooni eeſt muretſeb A. Roosileht. Näitejuhiks on M. Orgo oma ſilmapaiſtwamate tegelastega. Kõik ſee laſeb oletada tüki head kordaminekut. Müſteeriumi ettekanne Paides on esmakordne. Silmas pidades tüki tõſiſt uſuliſt ſiſu, on loota oſawõttu ka neiſt ringeſt, kes muidu rahwamaja ei külasta. Harilikule teatriſõbrale on müſteerium ſoowitawaks waheldu ſeks moodſate tükkide ſeerias. Huwi pakub meile müſteerium ka kultuurajalooliſeſt küljeſt.

Puhas ſiſſetulek läheb kiriku uue oreli muretſemiſeks.

Türi mees uskus mustlaſt.

Sai „tõrkja" hobuſe aſemel „kronu". — Paide laadal andis mustlane wäljapetetud hobuſe tagaſi.

Türi mees J. Schiff ostis Türi laadalt kelleltgi 70 kr. eeſt hobuſe. Juurde ſiginés mustlane Frits Fenge, kes ſeletas, et hobune tõrkjas olewat. Proowiſõidul paistiski ſee nii olema. „Lahke" mustlane oli walmis S-i hallwaſt hobuſeſt päästma. Olt nõus hobuſt 80 kr. eeſt ära oſtma. Raha lubas makſta, kui hobune ümberregiſtreeritud. S. andis hobuſepaſſi mustlaſe kätte ja ſee läks linnawalitſuſſe. S-i naine jäi mustlaſt rahaga ootama. Kui „ſõber" tagaſt tuli, andis naiſele üle hoopis oma „ſetuka". Mustlane oli S-i ostetud hobuſe oma nimele regiſtreerinud ja ſellele oma „kronu" annud. Nüüd ſaid S-id aru, et mustlane neid tüsſanud. Paide laadal ſai S. mustlaſe kätte. See andis hobuſe tagaſi, kuid petmiſe eeſt tuleb tal ikka wastuſt anda.

Pühap. 29. jaan. s. a., Paide rahvamajas

Müsteerium Kristofferus

O. Bruder.

Näitejuht — **M. Orgo.** Koori- ja orkestrijuht — **J. Zeiger.** Dekoraator — **A. Roosileht.**

Algus kell ½ 9 õhtul.

Pääsetähed: 1 kr., 75 s., 50 s., 35 s., 25 s., õpilastele 15 senti. Puhas sissetulek läheb uue oreli heaks. Piletite eelmüük „IVA's".

Eelõhtul, laupäeval 28. jaanuaril s. a, kell 8 õhtul

ettekanne õpilastele

Sissepääs 10 senti.

Koguduse juhatus.

Ostan kuivi

rukkeid, otri ja nisu.

O. Simsoni veski. Paides.

Leitud

Paide saunas meesterahva päevasärk. Kätte saab kuulutuse kulu eest riietehoidja J. Pukki käest.

Hallo preilid!

Kolm korralikku karsket perepoega soovivad tõsist tutvust õrnasüdamliste Eeva tütardega kelledel laitmata minevik. Eelistatav vanus: 17-26 a. Foto nõuetav. Kirjad: Päinurme p. ag p. k. 47 Harry 23 Juks 22 ja Leks 24.a

Teadaanne.

Peakoosoleku otsusega 22. jaanuarist s. a.

likvideeritakse

Koorti sugupulli ühisus.

Kõiki isikuid ja asutisi. kelledel mingisuguseid nõudmisi Koorti sugupulli ühisuse vastu on palutakse teatada tähendatud ühisuse likvideerimise komisjonile. Sealsamas on ka müüa puhastverd angleri tõusugupull 4 a. vana. Aadr.: Esna ag. (Esna jaamast 3 klm)

Likvideerimise komisjon.

Raadioaparaatide parandamine.

Akkumulaatorite laadimine Paides, Pikk uul. nr. 19, postkontori kõrval.

Paide nööritehas

ostab kõva kiuga murtud (masindatud)

linu.

Uuesti avatud

peale põhjalikku remonti Paides, Pikal uul. „Iva" ruumides

söögisaal-kohvik

Saadaval alati maitsevad hommiku-, lõuna. ja õhtusöögid. Kohv ja tee. Lootes lahket külastamist austusega Vold. Laube.

Tondid ja waimud Einmannis.

Hiljuti ſurnud noormees metſawahel. Wanamehele toodi poomiſe nöör.

Peab ütlema, et üks äraſeletatud rahwas elab Einmannis, kellel omadus näha waime, tonte, kodukäijaid ja igaſuguſeid teiſi „põrguliſt". Alles möödunud ſuwel kuuldi Wajangu jaama lähedal aſuwas metſas ſüdaööſiti naisterahwa appikarjumiſt, milline nähe aga ſügiſe tulekuga ſaladuslikult ära kadus. Kuid nüüd kohutawad kohapealſeid arawereliſi jällegi uued tontide „naljatembud". Nimelt olewat ühele kohalikule perenkehele päiſe päewa ajal metſawahel wastu tulnud hiljuti ſurnud noormees ning pärinud järgi, kuidas heinawedu minewat j.n.e. Mees ehmunud nii ära, et pole ſaanud kodus weel tükil ajal hirmu päraſt ſõna ſuuſt. Samuti olewat ſeeſama noormees lõunaajal läinud ühte teiſe tallu ning küſinud ſüüa, kuid kui pererahwas ehmatuſeſt kangeks jäänud, kadunud ſaladuslik ſöögiküſija iſe weel ſaladuslikumal wiiſil.

Kuid kõige hullem lugu on juhtunud ühe kohapeal elutſewa wanamehega, kes elab ſelle talu naabruſes, kus hiljuti ſulane eneſe üles poos. Ööſel õueſt tulles kohanud ta toas pikka musta meeſt, kes annud wanamehe kätte tüki köit, öeldes: „Säh, wanamees, poo ennaſt üles, mis ſa wireled!" Wanamees ehmatanud hirmſaſti ära, kuid ſuutnud ſiiski kuidagi kogeleda: „Mine elajas minema!", mispeale ſaladuslik kogu kadunudki ära. Wanamees wõttis aga antud köietüki endaga woodiſſe kaaſa ning näitas hommikul kõigile. Oligi umbes ſüllapikkune tükk koormaköit parajas jämeduſes. Kuidas ta aga wanamehe kätte ſai, on iſeaſi. Nähtawaſti tahtis keegi, kes tundis lähemalt wanamehe harjumuſi, tema kulul weidi nalja teha ning wiiski wanamehele köie, kuid wana on nüüd nii ärewil ning manab, et mis ſee elajas temaſt wanainimeſeſt, kes küll iga päew piiblit lugewat j.n.e., tahab.

Ambla ei taha Lehtmetſa ära anda.

Albu wallaga liitmiſes lõppſõna maawolikogul öelda.

Wiimaſel Ambla wallawolikogu koosolekul oli Lehtmetſa küla elanike palwe Albu wallaga liitumiſe aſjus arutuſel, kus ſee eitawalt otſustati. Arwati, et ſelleks pole tõeliſelt ka mingit tarwiduſt, kuna ametiaſutustega läbikäimine muutuks märkſa raskemaks. Näit. tuleks tarwiduſe korral J.-Jaanis rahukohtuniku juures käia jne., kuna tänapäewal ollakſe Tapa rahukohtuniku piirkonnas, mis on märkſa lähemal kui J.-Jaani. Kuna Albu wallawolikogu otſustas liitumiſe jaatawalt, ſiis jääb lõppſõna ſiin Järwa maawolikogul ütelda.

Wõltſiti 40-kr. wekſel.

Kaalepi mehe ſüüdistus põllutööriistade äri A. Willbergi end. Paide oſakonna wastu.

Albu wallas, Kaalepi külas elutſew Johannes Abrams teatas politſeile, et tema kui wekſliandja allkiri 40-kr. wekſlil wõltſitud. Wekſel oli käiku lastud põllutööriistade äri A. Willbergi Paide oſakonna poolt.

Ei olnud hobuſewarguſt.

Warangu mehe hobune jookſis külma tõttu J.-Jaaniſt minema.

Kapu w., Warangu aſ. elutſ. Gustaw Kistel teatas politſeile, et tema hobune Järwa-Jaanis ära warastatud. Juurdluſel aga ſelgus, et hobune eneſe iſe lahti tõmbanud ja ära jookſnud, nähtawaſti külma tõttu. Hobune jookſis metſa, kus ſaan puude wahele kinni jäi. Metſaſt leidis hobuſe Paistewälja külas elutſ. Paul Rebane. Saanis olew kraam oli kõik alles.

Ambla kroonikat.

Orkestrijuht ſaab taſu. Ambla tuletõrje orkestrijuht Tammar pidi hiljutiste kuulduste põhjal Amblaſſe elama aſuma. Mõningatel põhjustel jäi aga T. edaſi Tapale, tulles Amblaſſe waid iganädaliste harjutuste puhuks. Taſuks orkestri wäljaõpetamiſe eeſt ſaab T. eſialgu kuus 20 krooni.

Pühapäewal ſuuſawõistluſed. Ambla ja ümbruskonna ſuuſatajate hulgas käib kibe harjutamine wõistluste wastu, mis peetakſe pühapäewal Amblas. Kawas on 2,5 ja 10 klm. ſuuſatamine wastawalt noortele, algajatele ja wanadele.

Huwiõhtud jälle päewakorral. Peale pikemat pühadewaheaega peetakſe ſel aastal eſimeſt haridusſeltſi huwiõhtut laupäewal. Seekord kõneleb W. Klaar raadioſt.

Tuleõnnetus Ambla wallas. Pühapäewa õhtul kella ½5 paiku juhtus Linnapa külas Peetri talus tuleõnnetus. Nimelt olid talus elutſewad Truumannid kütnud ahju, milleſt liigſe kütmiſe tagajärjel tuli oli hakanud ſeina külge. Õnnetuſeſt teatati Amblaſſe, kuſt tuletõrjujad kohale ruttaſid. Kuna elanikud koduste abinõudega olid takistanud tule ſuurekſminemiſt, läks korda tuld ſumbutada. Taluomaniku kahju pole ſuur.

Omnibuſe ühendus Lehtſega. Neil päewil alustas jälle liikumiſt Järwa-Madiſe-Lehtſe liiniautobus, ſõites nüüd Amblaſt läbi.

Teateid Tapalt.

Krediitpanga oſakonna ümber.

Kohapealt ſaadetud märgukirja tõttu on Krediitpanga nõukogu aſunud pooldama panga oſakonna Tapale allesjätmiſt. Ka majandusminiſteeriumis astutakſe ſellekohaſeid ſamme

Senſatſiooniline protſeſs jääb ära.

1. weebr. pidi harutuſele tulema keſkkooli juhat. J. Luuri protſeſs ühe Tallinna ajalehe wastu. Tapalaſed jääwad aga ſenſatſiooniliſeſt protſeſſiſt ilma, kuna pooled oma wahel kokku leppinud.

Tabati tagaotſitaw.

Tabati Keila rahukohtuniku poolt warguste päraſt tagaotſitaw Elmar Metſawahi.

Juurdeehitus keſkkoolimajale.

Hariduſminiſteeriumi poolt määrati keſkkoolimajale juurdeehituſeks 2550 kr.

Töötud ei lähe metſatöödele.

Tapa linnas on rohkeſti töötuid. Metſatöödele wajatakſe tööliſi ſuuremal arwul, neid on ſageda ſti Tapa linna tööbörſilt otſimas käidud, kuid tagajärjetult.

Türi uudiſeid.

Rewideerimine Türi politſeis.

Neil päewil rewideeris riigikontrolli ametnik Türi pol. [illegible] ning Türi raiooni konstaabli aſjaajamiſt. [illegible] poolt leiti kõik korras olewat.

Pummeldamiſel warastati penſioni raha.

„Salwes" pummeldas neil päewil Särewere wallas, Laikſe külas elaw maailmaſõja penſionär Johannes Tenjas koos ſõpradega. Hilſem märkas T., et ta rahataſk ühes 40 kr. rahaga on warastatud. Tenjas oli juſt ſaanud kätte oma 3 kuu penſioniraha 60 kr., milleſt oli weel 40 kr. alles.

Konstaabel lahkub.

Türi raiooni konstaabel J. Närska on eſitanud terwiſliſtel põhjustel teeniſtuſeſt lahkumiſe palwe. N. lahkub arwatawaſti 1. weebruariſt.

Hiir õllepudelis.

Esmaſpäewa õhtul pummeldas ſeltskond Türi mehi waſtawatud Jahimeeste ſeltſi restoranis. Üheſt pudeliſt wiimaſt klaaſitäit wälja kallama hakates märkaſid mehed, et midagi takistab õlle wäljawoolamiſt. Lähemal ſilmitſemiſel ſelgus, et pudelis oli hiirepoeg.

Türi laat.

Kõwa pakaſe tõttu kujunes esmaſpäewane laat kaunis hõredaks. Suuremal hulgal oli laadale toodud puunõuſid, milledel leidus oſtjaid õige piiratud arwul. Kariloomi ja hobuſeid olid mõned üksikud. Hinnad nagu tawaliſelt madalad. Külma ilma tõttu leidſid kõrtſid elawat kaſutamiſt. Siiski joobnuid uulitſail polnud ning arestimaja jäi tühjaks.

Laadaõhtul warastati restor. „Salwe" hoowil Särewere w. Põikwa külas elawa Jüri Riiſi reelt hobuſetekk, ſaanitekk ning nahkpõll, milliste koguwäärtus on ligi 45 kr. Wargus pandi toime ajal, mil Riis astus mõneks hetkeks restorani.

„Pruſſaka ſurm" lewitas pornograafiat.

Pornograafiliste piltidega tabati laadal Paul Leemann. Ta on laada kaupmees ja tuntud „Pruſſaka ſurma" nime all, kuna temal ſellekohane ſilt mütſi ees ilutſeb. Mees müütab harilikult pruſſaka häwitamiſe rohtu, kuid nagu näha, omab ka teiſtſuguſe äri kalduwuſi.

Ringi ümber Järwamaa.

400 kr. rahawargus Koerus. Piibe aſ. elutſewal Madis Kleebantil warastatud Koerus 400 krooni raha, nagu ta politſeile teatas.

Metſaweol olewal Lehtſe-Prunna elanikul Wainul warastati 12 ſülla pikkune koormaweo köis; Aegwiidu elanikult J. Allakſilt hoowile jäetud ree külјeſt 15 ſülla pikkune koormaweo köis. Teisteltki metſawedajatelt on Aegwiidus wiiibmiſel üht-teiſt warastatud.

Karjaküla „Kandleſt". Karjaküla muuſikaſelts „Kandle" peakoosolekul Nõmme [illegible] olid koos pooled liikmed. E. Laul kandis [illegible] ülewaate ſeltſi tegewuſeſt. Awaldati juhatuſele ühel häälel uſaldust. Waliti tagaſi endine juhatus, kuhu kuuluwad J. Lai, J. Wei, A. Nugiſeks ja E. Laul. „Kannel" on ilmutanud edukat tegewuſt, kohapealſete wõimaluste piirides.

Waatleja.

Piiometſa kiri. Samuti nagu mujal pahandawad Piiometſa inimeſi lumepuudus ning pakane. Rahaliſi metſaweduſid ſiin küll ei ole, kuid loomaſööda ja küttematerjali wedu on ſiiski raskendatud. Ei ole ka Piiometſas ega ſelle lähiümbruskonnas mingiſuguſt laiaulatuslikumat metſatööd, mis wõimaldaks inimestele tööd — tuleb elada ſuwiſeſt tagawaraſt. — Piiometſa rahwaraamatukogu ſeltſi tegewus on üsna hoogne, lauſa kibe töö. On korraldatud teeõhtuid, huwiõhtuid, milliſteſt wiimane oli laupäewal, 21. ſkp., kus refereeriti „koduſeſt kaswatuſeſt". — Näitetegelaſed on amet's A. Mälgu komöödia „Waeſe mehe ututalle" õppimiſega, milline lawastatakſe pühapäewal. 29. ſkp. Piiometſa algkooli ruumes uute dekoratſioonidega.

Rabawürſt eſineb loengutega. Kirna „rabawürſt" A. T., kes alles hiljuti „maandus kiwilaewalt" Paides, kuhu ta läinud, enda üteluſe järele, ainult ſelleparaſt, et ſaanud ſeal hea päewapalga, jõudis hiljuti tagaſi enda „riiki" Kõrgerabasſe. Eſimeſt korda ametliku awalikkuſega eſines „würſt" noorte referaat-õhtul Änaris, kus ta leidis, et tookordſe referendi, prl. Pormanni, ettekandele järgnenud wateluſtes jäänud käſitamata palju noorſoole eluliſelt tarwilikke probleeme. Et noored ſelliſtes hingeliſtes küſimuſtes ei jääks mitte ſelguſetuſesſe, otſustas „würſt" iſe korraldada kõneõhtu, kus tulekſid käſituſele juſt eelmainitud lahendamata jäänud probleemid. Seal juures loodab „würſt" prl. Pormanni, kui aſjatundja, abile.

Peale ſelle on „würſt", kui [illegible]gupäraſe mõtelaadi ja leidliku waimuga inimene, huwitatud nii mõneſtki tänapäewa lahendamatuſt probleemiſt. Näiteks on üks „pähkel", mille kallal „würſt" murrab pead, uus maakuiewndusſüſteem, n. n. „põhjawee kanalite" ſüſtem. Selle kuiwendus wiiſi tehniliſt konſtruktſiooni ſelgitab „würſt" kõnekoosolekul, 11. weebr. Änari rahwamajas. Nagu kuulda, on „würſt" enda idee propageerimiſeks mitmele aſjatundjale ſaatnud ſoowiawaldiſe, kõnekoosolekul oponeerimiſeks. Samas on wõimaldatud ka aſjaſt huwitatuil eſitada küſimuſi. Nagu üldiſelt teada, katſetab „würſt" ka ſhampinjon-ſeentega. Ka ſelle katſetuſe tulemustega informeeritakſe publikut.

Kuna rahwa arwamiſe järele omab „würſt" nii mõnegi iſeſuguſe idee, ſiis ollakſe praegu ka huwitatud eelolewaſt paljulubawaſt kõnekoosolekuſt, mis tõotab, kui mitte teadusliſt lahenduſt käſitletawaile probleemidele, ſiis ometi tüſedat nalja „würsti" waimuterawuſe toetuſel. Ja head nalja ju hinnatakſe üle kõige praeguſel rõõmutul aegwahemikul.

Ilus kooswiibimine Kahalas. Pühapäewal, 22. ſkp. korraldas Esna wab. tulet. ühingu Kahala oſakond omawaheliſe kooswiibimiſe, kus oſa wõttis umbes 60-liikmeline pere. Üldiſelt oli rahwa meeleolu wäga hea, lauldi wõimſalt iſamaaliſi laule ja lööbi laudade wahel tantſu.

Täname kõiki lahkeid oſawõtjaid.

E. W. T. ü. Kahala oſakonna pidutoimkond.

Jändjal wõetakſe poſtitalus kirju lahti. Jändja ümbrus ſaab poſti Jändjalt, Türi tarw. ühiſ. abikaupluſeſt. Et ſeal wõimalik poſti igalühel ſorida, tuli ette juhus, kus adresſaat M. A.-le ſaadetud kiri lahti wõeti ja läbi loeti M. E. ja T. W. poolt. Sarnane omawoli tarwitamine kirjade kallal teeb tõſiſt muret ümbruskonnale. Et wõi ka keegi julge olla, et kirjad kätte ſaades juba „ſorijate" poolt läbi pole loetud. Et niiſugune omawoli tarwitamine täieſti lubamata on ja ſeaduſe poolt karistataw, läheb aſi arwatawaſti kohtusſe lahendamiſele.

Nurmſi maanaiste ſeltſi tegewuſeſt. Mäo-Nurmſi maanaiste ſelts, olles waid aastane, on ſelle aja jookſul wäga edukalt töötanud.

On korraldatud keedu- ja konſerweerimiſe kurſuſi, tee- ja kohwiõhtuid ning abistatud ka teiſigi organiſatſioone pidude korraldamiſel. Jõulus rõõmustati kohapealſeid waeſeid ja waeſu kingitustega. On muretſetud ka hulgaſe hädawajaliſke köögitarbeid, milliſeid ſeltſi liikmed taſuta kaſutada ſaawad.

29. ſkp. pühitſeb ſelts oma aastapäewa end. Nurmſi koolimajas, mis tõotab ſaada täieliku ks pidupäewaks nii ſeltſile kui ka ümbruskonnale. Kawas on ettenähtud naiskoori laule, prl. Lauri juhatuſel, ning ümbruskonnas esmakordſelt ka rahwatantſe, mida õpetab prl. Linno. Muidugi on ka ſöömaaeg, ning lõpuks jalakeerutus. Kohalikul keelpillikooril olewat ka õpitud omapäraſemaid ja huwitawaid palasid.

Aasta koosolekul otſustati ligemal ajal korraldada worstiwalmistamiſe ja [illegible] kurſuſi, [illegible] korrastuſt ja [illegible].

Uude juhatusſe waliti: pr. E. Wiedebaum, A. Pertmann, prl. E. Langenbaum, E. Poris ja A. Kodaniburg.

Jaak.

Referaatõhtud Kahalas. Kahala [illegible] maatulundusklubi poolt korraldatakſe [illegible] ſel ajal järjekindlalt [illegible] algkooli ruumes referaatõhtuid, milleſt olnud [illegible] elaw oſawõtt. Referaatõhtudega eſinewad maatulunduſe [illegible] gul on juba [illegible] järjekindlalt, [illegible] klubi liikmed.

Sawaldumaa tuletõrje koosolekult. Sawaldumaa tuletõrje ühingu aastapeakoosolekul [illegible] wõtt oli keſkmine, ja meeleolu [illegible] meelne.

Juhatusſe waliti: eſimeheks Joh. Kreewit, abimeheks Priidik Kask, [illegible] Rey (endiſed).

Wäga elawalt [illegible] juurdeehitamiſe [illegible] ſaaks ka pidusaal.

Sawaldumaa [illegible] remaks pidamiſe [illegible] kaaſa tegutſema [illegible] juurdeehituſe [illegible] miſelt ühistöö [illegible] kaasabi [illegible] mutiſt annetuſed [illegible]. Nii jääb ehituſ [illegible].

Möödunud aastal [illegible] ka naisjaoskond [illegible], et wõimalik [illegible] olnud. Jsegi [illegible] mõni üksik [illegible].

—ei keegi—

Potiwenelaſe õnnetus õõ Allikul. Peterimaalt, Järwejuu wallaſt pärit [illegible] lane Filip [illegible] koormaga Alliku walda, kus ta [illegible] külma [illegible]. Hommikul [illegible] potikoorma [illegible] ära tükkideks [illegible] tuſe M. hindab 9 kr. 15 ſ. peale. Kuna [illegible] aſus ööſel [illegible] et kes muu [illegible] rahwas.

Kirnas alandati makſuſid. Kirna wallawolikogu wiimaſel koosolekul [illegible] tuſel makſumakſjate [illegible] alandati maakſu [illegible] 7.50 kr. ja naistele 3.50 kr. [illegible] makſuks määrati 2 ſenti [illegible] kearwuliste [illegible] nult Järwa [illegible] we. Maajaa [illegible] joewitada Lowiiſe Epmann ja Alliku aſ. kr. nr. 2-le Joh. Kottas. [illegible] Teatawaſti läheb [illegible] likwideerimiſe [illegible].

Sai okſjoni protokolli. Alliku w. Kiamaa külas „Saare" talus peeti neil päewil okſjoni, mil müüdi [illegible] nit hakkas end [illegible] tama konstaabel [illegible] luſi, mispäraſt koostati ta peale protokoll.

Koerus tahetakſe [illegible]. Preedi aſ. F. Muuk käis oma naabri K. P.-ga Koerus aſju ajamas. Kui hobuſt hiljem kirju koſilalt mindi wõtma, oli ſee kadunud. Otſimiſed ei annud [illegible] hobune iſe koju [illegible] ga aiſa otſa [illegible] tubli „wati" [illegible]. Ega nood enne läppe [illegible] lõpu langeb.

A.-S. „Ühiselu" trükk, Tallinnas.